

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІВЕНТ-ІНДУСТРІЙ, КУЛЬТУРОЛОГІЇ
ТА МУЗЕСЗНАВСТВА**

ВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістр

на тему:

**ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ДОЗВІЛЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ (НА ПРИКЛАДІ РІВНЕНСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО
ЛІЦЕЮ)**

Виконала студентка VI курсу
спеціальності 028 «Менеджмент
соціокультурної діяльності»

Кушнірук У.Л.

Науковий керівник: завідувач
кафедри, проф. **Виткалов В.Г.**

Рецензент: **директор ліцею**

Допущено до захисту:
протокол засідання кафедри
№12 від 28.11. 2023 р.

Рівне – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОЗВІЛЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	7
1.1 Поняття дозвілля та його роль у житті студентської молоді.....	7
1.2 Основні аспекти організації дозвілля студентів.....	11
1.3 Важливість дозвілля для розвитку особистості.....	13
1.4. Психолого-педагогічні аспекти дозвілля в навчальних закладах	15
1.5. Методи розвитку психосоціальних навичок через дозвілля.....	16
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОЗВІЛЛЯ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ	19
2.1 Історія становлення дозвілля студентської молоді.....	19
2.2 Соціально-культурні аспекти становлення і розвитку дозвілля в Україні.....	22
2.3. Вплив сучасних соціокультурних тенденцій на сферу дозвілля студентів	24
РОЗДІЛ. ЗДОЗВІЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНІЦІАТИВИ В РІВНЕНСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ ЛІЦЕЇ.....	28
3.1 Опис об'єкта дослідження	28
3.1.1 Ознайомлення із дозвіллям студентської молоді на базі Рівненського професійного ліцею.....	32
3.2. Аналіз існуючих клубів, гуртків та ініціатив.....	34
3.3. Роль адміністрації та вчителів у сприянні дозвілля студентів	44
3.4. Участь студентів у соціокультурних заходах.....	54
РОЗДІЛ 4. СПІВПРАЦЯ ТА ПАРТНЕРСТВО У СТВОРЕННІ МОЖЛИВОСТЕЙ ДЛЯ ДОЗВІЛЛЯ.....	65
4.1. Зв'язок ліцею з громадськими та молодіжними організаціями	66
4.2. Робота з підприємствами замовниками робітничих кадрів	76

4.3. Роль батьків та громадськості в підтримці дозвілля студентів.....	77
4.4. Досвід навчальних закладів в співпраці та партнерстві у створенні можливостей для дозвілля.....	79
РОЗДІЛ 5. МЕТОДОЛОГІЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	89
5.1. Методологія дослідження.....	89
5.2. Дослідження процесу організації дозвілля студентської молоді у Рівненському професійному ліцеї.....	91
ВИСНОВКИ.....	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	102

ВСТУП

Професійне становлення молодшої людини відбувається не лише у навчальному закладі під час організації процесу здобуття знань, але й значною мірою у поза навчальний період, в якому молода людина виконує безліч соціальних ролей і займається діяльністю, що найбільше відповідає її запитам. Відтак, важливого значення набуває й система організації вільного часу молодшої людини, у якій ще не сформовані сталі навички поведінки в соціумі, адже за допомогою цієї сфери можна ефективно вирішити безліч питань становлення молодшої людини. Тож дозвілля стає важливим сегментом цього процесу і від її ефективної організації чимало залежить у формуванні й фахівця.

Організація та зміст дозвілля студентської молоді – це система заходів, програм та можливостей, спрямованих на надання студентам можливостей для відпочинку, розваг, розвитку та саморозвитку поза академічною сферою. Ця діяльність призначена для забезпечення студентів можливістю розслабитися, відновити емоційний баланс, розвивати нові навички, спілкуватися з однолітками і взагалі збагачувати свій життєвий досвід.

Організація та зміст дозвілля студентської молоді можуть включати в себе різноманітні заходи, що охоплюють культурні, спортивні, соціальні, освітні та інші аспекти. Важливо створювати різноманітні можливості, що враховують індивідуальні інтереси та потреби студентів, а також сприяють їхньому загальному розвитку і благополуччю під час навчання в університеті, коледжі або ліцеї.

Актуальність теми обумовлена декількома ключовими факторами:

- *Психолого-педагогічна необхідність*: Дозвілля студентської молоді впливає на їх фізичний, психічний та соціальний розвиток. Це час, коли молодь формує свої інтереси, цінності та ставлення до життя. Організація якісного та насиченого дозвілля може позитивно впливати на їхню самореалізацію, самодисципліну та соціальну адаптацію.

- *Соціокультурна важливість*: Дозвілля студентів впливає на формування культурних та суспільних цінностей. Організація різноманітних дозвільних заходів може сприяти розвитку толерантності, культурного обміну та розумінню інших культур.

- *Психосоціальні виклики*: Сучасна студентська молодь зіткнулася з різними викликами та стресами, включаючи навчання, зайнятість та психологічний стан. Забезпечення якісного дозвілля може бути важливим інструментом у подоланні цих викликів, зменшенні стресу та підвищенні якості життя студентів.

- *Підвищення ефективності освіти*: Якісно організоване дозвілля може позитивно впливати на студентську активність, мотивацію та загальну продуктивність в навчальному процесі. Вивчення ініціатив, що покращують дозвілля, може сприяти підвищенню й результативності навчання.

Окреслена проблема має достатньо обширну літературу та джерельну базу. *Проблеми молоді та молодіжного дозвілля в Україні активно вивчають* В.Оссовський, Е. Головаха, Л. Яковенко, М. Головатий, Л. Виговський, Н. Прозур, В. Перебенесюк, І. Бекешкіна. Стильові та структурні особливості вільного часу знайшли відображення в дослідженнях І. Євтєєвої, А. Щавель, М. Головатого, Ф. Виданова, В. Дімова, Л. Когана, В. Пічі, С. Виткалова та ін.

Потрібно згадати у цьому зв'язку, що дозвілля, його традиційним та інноваційним формам присвячено безліч науково-практичних конференцій, де ці питання є предметом детального обговорення; про різноманітні аспекти вільного часу йдеться на численних майстер-класах, Літніх академіях педагогічної творчості, нарадах у спеціалізованих ЗОШ, ліцеях та інших навчальних закладів, спрямованих на дитяче середовище.

Йдеться про цю проблематику й у численних дисертаційних дослідженнях, підготовлених у профільних ЗВО, серед яких Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Київський національний університет культури і мистецтв, Харківська державна академія культури та чимало інших, що мають у своїх структурах кафедри культурології чи іншого

тотожного спрямування, зважаючи на автономію ЗВО, підтверджуючи, що окреслена проблема є не лише актуальною, але й «вічною».

Про ці питання опубліковано й низку різноманітних праць і педагогами нашої кафедри, серед яких найбільш активними є та й були С. Виткалов, В. Виткалов, Н. Шолудько, Т. Морозова, Т. Черніговець та ін., наукові розвідки яких торкаються найрізноманітніших аспектів виявлення ефективності культурно-дозвіллевих пріоритетів даного питання на регіональному рівні.

Даній проблематиці присвячені й численні заняття у системі підвищення кваліфікації працівників культури та освіти, оскільки їх заклади цією проблематикою займаються безпосередньо. Сюди можна віднести й низку Інтернет-матеріалу, опублікованого останнім часом у соціальних мережах, автори якого торкаються питань стану культурної сфери чи ціннісних орієнтацій молоді та й дорослого населення у час війни, наголошують на наявних тенденціях, спрямовують на питання виховання патріотизму [22-31].

Ця проблема залишається й надалі актуальною, позаяк сучасні технічні засоби не лише розширюють інформаційний потенціал молодої людини, але й помітно і негативно впливають на її рухову активність. Тому відповідні форми цієї діяльності і ставлять за мету ліквідувати у молодіжному середовищі низку характерних наслідків.

Однак окреслена проблематика є фактично не вичерпною стосовно розгляду форм, засобів чи інших сегментів у створенні потужного релаксаційного середовища, мета якого – не лише відпочинок, але й помітна інформаційна підтримка молодої людини за допомогою культурно-дозвіллевих форм, засобів чи напрямів.

Отже, дана тема має важливе соціальне, психологічне та педагогічне значення, і подальше дослідження її актуально, оскільки спрямоване на поліпшення якості життя студентської молоді та розвиток освіти в Україні.

Метою дослідження є вивчення організації та змісту дозвілля студентської молоді, зокрема в Рівненському професійному ліцеї, і розробка

відповідних рекомендацій для поліпшення цих аспектів із метою підвищення якості життя та розвитку студентів.

Завдання дослідження:

- Проаналізувати сутність поняття «дозвілля» та виявити його важливість для студентської молоді.

- З'ясувати існуючі теоретичні та практичні підходи до організації дозвілля сучасних студентів.

- Дослідити існуючі ініціативи та можливості для дозвілля студентів у Рівненському професійному ліцеї.

- Здійснити аналіз стану задоволеності студентів дозвільними можливостями у ліцеї за допомогою опитувань та інших методів збору даних.

- Виділити проблемні аспекти та потреби студентської молоді стосовно дозвілля.

- Розробити рекомендації для поліпшення організації та змісту дозвілля студентів у Рівненському професійному ліцеї.

Реалізація зазначених завдань допоможе вирішити поставлену мету дослідження та надасть конкретний практичний внесок у покращення організації та змісту дозвілля студентів в обраному навчальному закладі.

Методи дослідження. Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження становить комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. В ході написання роботи використовувались методи: теоретичні (для визначення сутності та специфіки дозвілля студентської молоді): аналіз літератури, узагальнення, порівняння, систематизація; емпіричні: спостереження, анкетування, аналіз документів тощо; статистичні методи обробки емпіричних даних: порівняння та узагальнення результатів дослідження. У роботі використано матеріали власного дослідження, на підставі якого й формувалися відповідні пропозиції. Тому цей матеріал винесено в окремих (останній) розділ. Він цікавий тим, що фактично засвідчує кореляцію регіональних уподобань проведення вільного часу із всеукраїнським

аналогічним культурним досвідом, що полегшує подальшу розробку прикладних методик роботи з молоддю в конкретній локації.

Об'єктом дослідження є дозвілля сучасної студентської молоді в типовому регіональному місті України, яким є Рівне.

Предметом дослідження є організація та зміст дозвілля студентської молоді в Рівненському професійному ліцеї, як конкретному навчальному закладі.

Основний акцент дослідження ставився на культурно-дозвіллевих можливостях та ініціативах, що надаються студентам у Рівненському професійному ліцеї та з'ясуванні як це впливає на їхню якість життя і розвиток. Розглядаються конкретні заходи, програми, структурні компоненти: клуби, гуртки, та інші ініціативи, створені або підтримані навчальним закладом із метою задоволення різноманітних потреб та інтересів студентів під час їхнього дозвілля.

Наукова новизна роботи полягає в систематизації наявного регіонального досвіду стосовно роботи з молоддю і розробці відповідних рекомендацій для його покращення та успадкування.

Апробація основних результатів наукового пошуку здійснювалася у різних формах, зокрема під час навчання (відпрацювання відповідних практичних завдань) на спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» у Рівненському державному гуманітарному університеті; у власній практичній діяльності на базі згаданого вище професійного ліцею, а також науково-практичних конференціях різних рівнів, у т. ч.:

- **Кушнірук У.Л.** – здобувачка в/о II магістерського ступеня спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» Рівненського державного гуманітарного університету – *Специфіка організації дозвілля студентської молоді: в професійних навчальних закладах: регіональний досвід: II всеукр. наук.-практ. конф. «Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарних наук у сучасному соціокультурному просторі» м. Київ, 7-8 квіт., 2023 р. Київ : КНУКіМ, 2023. С. 4 [12 с.].*

- **Кушнірук У.** – здобувачка ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Специфіка організації культурно-мистецької діяльності з молоддю в умовах професійного ліцею. *Феномен культури постглобалізму: контекст військових конфліктів: IV між нар н/п конф.*, 22.11.2023, Маріуполь-Київ. Київ, 2023. С.17 [23 с.].

- **Кушнірук У.Л.** – здобувачка в/о ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Молодь як специфічна соціально-демографічна група: особливості організації соціокультурної роботи з нею в умовах професійного ліцею. *Студії інформаційної науки, соціальних комунікацій та філології в сучасному світі.* Маріуполь, 26.10.2023 р. Київ, 2023. С. 11 [19 с.].

- **Кушнірук У.Л.** – здобувачка ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Управлінський сегмент у сучасній практиці роботи з молоддю в умовах професійного ліцею. *Регіональний соціокультурний менеджмент: сучасні виклики і тенденції розвитку: V всеукр. наук.-практ. конф., м. Львів, 23.11: Програма.* Львів : ЛНАМ, 2023. С.10 [17 с.].

- **Кушнірук У.Л.** – здобувач в/о II магістерського ступеня спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Специфіка організації сучасного дозвілля молоді в умовах навчального закладу професійної середньої спеціальної освіти: *Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні:* всеукр. наук. конф. м. Київ, КНУКіМ, 22-23 берез., 2023 р. Київ : КНУКіМ, 2023. С. 15 [18 с.].

- **Кушнірук У.Л.** – здобувачка ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» - Особливості проведення вільного часу студентської молоді навчального закладу професійного спрямування. *Звітна наук. конф. проф.-викл. складу, аспірантів, магістрантів та студ. РДГУ.* За 2022 р. Рівне : РДГУ, 2023. С. 96 [116 с.].

- **Кушнірук У.Л.** – здобувачка ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДНУ. Специфіка організації

дозвілля у ЗВО не культурологічного спрямування: *Наука. Освіта. Суспільство очима молодих: XIII між нар. наук. конф.*, м. Рівне, 12 трав. 2022 р. Рівне : РДГУ, 2022. С. 24.

- **Кушнірук У.Л.** – здобувачка ОС «Магістр» спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» Рівненського державного гуманітарного університету. – Сучасна молодь у системі професійної освіти: *Сучасні соціокультурні процеси: компетентнісно-аксіологічний аспект: IV всеукр. наук.-практ. конф.*, м. Полтава, 10-11 листоп., 2022 р. Полтава : ПНПУ ім. В.Г.Короленка, 2022. С. 34 [38 с.].

- **Кушнірук У.Л.** – здобувач в/о II магістерського ступеня спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Специфіка організації сучасного дозвілля молоді в умовах навчального закладу професійної середньої спеціальної освіти: *Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні: III всеукр. наук.-практ. конф.*, м. Київ, 22-23 берез. 2023 р. Київ : КНУКіМ, 2023. С. 11 [18 с.].

- **Кушнірук У.Л.** – здобувачка ОС «Магістр», спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» РДГУ – Співпраця та партнерство у створенні можливостей для дозвілля студентської молоді: *Українська і світова культурна практика в умовах глобалізації них викликів та війни: XIX між нар. наук.-практ. конф.*, м. Рівне, 16-17 листоп., 2023 р. Рівне : РДГУ, 2023. С. 24 [40 с.].

Структура роботи. Робота складається зі вступу, 5 розділів, у матеріалі яких виявлено чимало ефективних аспектів ролі культурного дозвілля у формування молоді; загальних висновків, у змісті яких розкрито результати проведеного дослідження; списку використаної літератури (32 найменування). Загальний обсяг роботи становить 111 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДОЗВІЛЛЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.

1.1 Поняття дозвілля та його роль у житті студентської молоді

Вільний час є важливою характеристикою культурного потенціалу будь-якої держави, зокрема й економічного та суспільно-політичного, утім його (дозвілля) фактичне наповнення є не менш важливим аспектом організації навчального-виховного процесу, позаяк саме на дозвіллі людина обирає найбільш характерні та зручні їй форми проведення вільного часу, тобто здатна максимально повно брати участь у тих формах, які вона обрала.

Поняття «дозвілля» та його роль у житті студентської молоді є важливою складовою сучасної педагогіки та психології. Дозвілля визначається як час, коли людина вільна від обов'язків навчання, роботи або інших обов'язків, який використовується для розваг, відпочинку, релаксації, саморозвитку та задоволення свої інтересів. Дозвілля може включати в себе різноманітні види діяльності, такі як спорт, культурні заходи, подорожі, соціальні взаємодії, самоосвіту та багато інших занять, які приносять задоволення і відпочинок.

Вчені, вивчаючи проблему дозвілля для студентської молоді, визначають, що дозвілля в молоді відіграє значну роль в їх житті і суттєво відрізняється від того, що стосується дорослих людей через ряд особливостей, включаючи активну соціальну мобільність.

Підготовка студентів до організації дозвіллевої діяльності – це спеціально організована система навчальних, і виховних заходів. Їх мета –поглиблення і розширення знань, умінь і навичок, отриманих у процесі навчання, формування творчих здібностей, наукових інтересів та інших умінь і навичок, які можуть бути використані у подальшій професійній діяльності.

За С. Кримським визначає діяльність, як механізм, що «згортає майбутнє в минуле, перетворює його в досвід життя та розгортає життя в нові обрії

прийдешнього» [2, с. 49]. Такі параметри – досвід – проект, минуле – майбутнє визначають рівень активності людини. Таким чином «діяльність людини має матеріальний, предметний та потенційний аспекти» [2, с. 49].

У результаті розмірковувань та аналізу наукових праць учений робить висновок: «діяльність – це зміна енергетичного чи речового статусу об'єктів чи їх інформаційних ресурсів, яка характеризується: а) перетворенням потенційного в актуальне; б) трансформацією зовнішнього у внутрішнє; в) єдністю опредмечування та розпредмечування; г) прийняттям та реалізацією рішень, тобто вибором варіантів» [2, с. 49].

В. Піча, один із дослідників культурно-дозвіллевих сегментів організації вільного часу, підкреслює, що діяльність, яка здійснюється у вільний час та за допомогою якої задовольняються безпосередні фізичні, психічні та духовні потреби, в основному відновлюючого характеру називається дозвіллям, вчений наголошує, що «на відміну від природної основи відновлення сил людини – це специфічний засіб регенерації таких сил» [3, с. 13].

Автори сучасних фундаментальних праць із підготовки вчителя у системі вищої педагогічної освіти, формування особистості педагога вихователя (Ф. Гоноболін, І. Зязюн, А. Капська, Н. Кузьміна, В. Слостенин, С. Сисоєва, А. Щербаков, Н. Щуркова та ін.) відзначають важливість організаторських умінь і навичок у діяльності вчителя, необхідність пошуку ефективних шляхів і засобів оволодіння ними, а також вказують на недостатню розробленість цієї проблеми, особливо щодо організації дозвілля молоді. Тотожні зауваження висловлюють і культурологи: І. Петрова, Л. Карпова, О. Копієвська, В. Шейко та ін.

Нині існують безліч способів проведення вільного часу як активного так і пасивного. Розглядаючи досвід зарубіжних країн, можна відмітити, що саме там практика організації дозвілля молоді представлена більш ґрунтовно ніж в нашій країні. Існують багато закладів, гуртків, братств для активного та всебічного розвитку молоді людини. Проблема молодіжного дозвілля в Україні полягає в тому, щоб культурно використати вільний час, перетворити

його на час інтенсивного духовного зростання особистості, підготовку її до творчої та високоінтелектуальної діяльності.

Роль дозвілля у житті студентської молоді дуже важлива, і вона виконує кілька головних функцій:

- *Фізичний та емоційний відпочинок*: Дозвілля допомагає студентам відновити фізичний та емоційний стан після навчання, стресів та викликів студентського життя.

- *Розвиток інтересів і хобі*: Час дозвілля надає можливість студентам відкривати та розвивати нові інтереси, творчі здібності, хобі і таланти, що важливо для їхнього особистісного зростання.

- *Спілкування та соціальна інтеграція*: Дозвілля створює можливість для студентів зустрічатися з друзями, родиною та колегами, спілкуватися та розбудовувати соціальні зв'язки. Це сприяє формуванню позитивних відносин і зменшує соціальну ізоляцію.

- *Розвиток освіти та самореалізація*: Дозвілля може бути часом для самонавчання, читання, дослідження нових тем, що сприяє розвитку освіти та самореалізації студентів. Деякі види дозвілля можуть включати в себе освітні або розвиваючі компоненти, такі як участь у семінарах, курсах або самостійному вивченні нових навичок.

- *Зміцнення фізичного здоров'я*: Фізична активність та спорт у дозвіллі допомагають підтримувати фізичне здоров'я студентів, зміцнюють імунну систему та покращують загальний стан організму.

Роль дозвілля в житті студентської молоді полягає в тому, щоб забезпечити баланс між навчанням і відпочинком, допомагаючи студентам покращити якість життя, зберегти психічне і фізичне здоров'я, розвивати креативність, комунікаційні навички та здібності, а також досягти успіху у навчанні та майбутній кар'єрі. Для навчальних закладів, таких як університети і ліцеї, організація дозвілля студентів стає важливим завданням для забезпечення повноцінного розвитку студентів.

Для вирішення проблем організації культурно-дозвіллевої діяльності широко застосовуються різноманітні організаційно-управлінські технології. До яких відносять і менеджмент – діяльний процес, в якому поряд із типовими для загального менеджменту принципами, структурою, якостями проявляються риси менеджменту фінансового, педагогічного, психологічного, інноваційного.

Менеджмент – категорія економічна і неоднозначно трактується та сприймається у сфері освіти, але соціально-педагогічний менеджмент базується на основі сукупності педагогічних умінь та навичок, що сприяють розвитку та активізації особистості. На думку дослідниці Р. Азарової, одним із способів вирішення складної ситуації в системі дозвілля може бути новий організаційно-керівний підхід – соціально-педагогічний менеджмент, з одного боку, означає управління дозвіллевою сферою, котре спрямоване на саморозвиток, самодіяльність, само менеджмент; а з іншого боку, спрямований на мобільну конкретну ситуацію у сфері дозвілля, що передбачає підготовку та перепідготовку кадрів, а також розробку спеціальної моделі з організації молодіжного дозвілля – моделі самоорганізації дозвілля молоді, що ідентична моделі само менеджменту (самоуправління).

Соціально-педагогічний менеджмент є новітнім комплексом принципів, методів, організаційних форм та технологій в управлінні навчальним й поза навчальним процесом. Досвід показує, що неефективність управління навчальними та поза навчальним процесом полягає у відсутності орієнтирів, показників, моніторингу і тих важливих показників, що сприяють оцінці та прогнозуванні стану підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності. Особливої уваги педагогічний менеджмент заслуговує у сфері організації дозвіллевої діяльності. В нових умовах ринкових відносин, де сфера дозвілля з державного сектора переходить до комерційного, менеджмент стає вагомим основою для розвитку нових форм дозвіллевої діяльності різних соціальних груп населення, що відповідають новій соціокультурній дійсності.

Результатом участі студентів у соціально-виховній роботі названа соціальна культура майбутнього фахівця. Вона визначається як інтегративна

характеристика особистості, що відкриває сукупність його рис, здібностей і вмінь, що дозволяють йому успішно здійснювати роль наставника і організатора, направляючого процес соціального виховання та саморозвитку учнів, їх підготовки до самостійного вирішення життєвих проблем в ході продуктивного включення в суспільно-виробничу і соціальну діяльність конкретного суспільства.

В якості механізму реалізації соціально-виховної роботи в умовах педагогічного університету названі: розвиток педагогічного університету як відкритої соціальної системи, вдосконалення цілісної виховної системи вузу, поступове переведення студентів з об'єктів в суб'єкти соціально-виховної роботи, активізація різних функцій соціально-виховної роботи, планомірна підготовка професорсько-викладацького колективу до управління соціально-виховною роботою.

Ефективними способами вирішення проблем управління соціально-виховною роботою у вузі є: широкі зв'язки з установами та організаціями соціальної сфери, програмування соціально-виховної роботи.

Самі студенти найбільш серйозними причинами своєї невідповідності до повноцінного освоєння дозвілля вважають: невміння чітко планувати свій час, завантаженість уроками і різними домашніми обов'язками, відсутність відповідних умов для задоволення потреб та інтересів, або навіть відсутність таких.

Отже, в основі виховання студентів повинні стояти відносини між педагогом і тими, кого він виховує. В системі: метод – форма – відносини перші два елементи – залежні змінні. Вони можуть змінюватися різними способами, але незмінними мають бути відносини, засновані на людяності, доброти, взаємній повазі та співпраці. Створення таких відносин є і метою, і засобом виховання.

1.2 Основні аспекти організації дозвілля студентів

Організація дозвілля студентів вимагає уважної підготовки та урахування різних аспектів. Основні аспекти організації дозвілля студентів включають наступне:

Різноманітність заходів: Важливо надати студентам можливість вибору з різних видів дозвілля, так щоб кожен міг знайти щось, що відповідає його інтересам. Це може бути культурні події, спорт, соціальні зустрічі, освітні заходи культурні вистави, вечірки, тематичні заходи тощо. Важливо, щоб ці заходи були привабливими для різних інтересів та груп студентів.

Планування та координація: Організація подій вимагає докладного планування і координації. Слід визначити дати, місця проведення, бюджети, необхідне обладнання, та інші деталі.

Залучення студентів: Важливо залучати студентів до процесу організації дозвілля. Студентські організації, клуби та групи можуть взяти на себе активну роль у плануванні та виконанні заходів.

Фінансування: Розгляд фінансових аспектів - визначення бюджету, пошук джерел фінансування (чи то з навчального закладу, чи з інших джерел), контроль витрат.

Безпека: Забезпечення безпеки учасників під час заходів є надзвичайно важливим. Це включає в себе медичну допомогу, заходи з пожежної безпеки та інші необхідні заходи.

Продаж квитків та реєстрація: Якщо подія вимагає квитків або реєстрації, необхідно забезпечити зручний спосіб їх продажу та реєстрації учасників.

Реклама та маркетинг: Важливо рекламувати події серед студентської аудиторії, використовуючи соціальні медіа, постери, рекламні брошури та інші засоби маркетингу.

Оцінка і звітність: Після події важливо оцінити її результати та звітувати перед зацікавленими сторонами (наприклад, адміністрацією закладу або спонсорами, якщо такі були).

Фідбек та участь студентів: Збір фідбеку від учасників подій допомагає вдосконалювати майбутні заходи та робити їх більш зрозумілими для студентів. Проведення опитувань, обговорень і аналіз відгуків важливі для зростання якості майбутніх подій.

Створення сприятливого середовища: Важливо створити атмосферу, в якій студенти почувають себе комфортно і вільно виражають себе, що сприяє позитивному досвіду дозвілля.

Організації дозвілля полягає в тому, що воно, поза сумнівом, повинно бути різноманітним, цікавим, розважальним і не нав'язливим. Важливими є, як зміст, так і форма запропонованих занять, розваг, які мають відповідати потребам та інтересам людей, органічно сприйматися соціумом. Найзручніші форми для цього уже вироблені життям. До них відносяться, насамперед, аматорські об'єднання і клуби за інтересами. Сучасні об'єднання і клуби багато профільні: політичні, спортивні, туристичні, здоров'я, аматорів природи, науково-технічної творчості, читачів, самодіяльної пісні, колекціонерів, книголюбів, вихідного дня, молоді родини й інші.

Організація дозвілля студентів вимагає уважності до деталей, планування та врахування індивідуальних потреб студентів, щоб забезпечити їм якісний час відпочинку та розваг, який згодом виявиться і у професійній діяльності.

1.3 Важливість дозвілля для розвитку особистості

Дозвілля відіграє важливу роль у розвитку особистості. Відпочинок і розваги не лише забезпечують фізичний відпочинок, але й сприяють психічному благополуччю та особистісному зростанню.

Сфера дозвілля поєднує найрізноманітніші види життєдіяльності, адже людина на дозвіллі не обмежена зовнішніми чинниками і залежить лише від своїх внутрішніх бажань та уподобань. Тому діяльність на дозвіллі неможлива без внутрішньої установки людини, що сприяє або ж, навпаки, стримує розвиток, усвідомлення та реалізацію особистісних потреб. Вибір певного виду

дозвіллевої діяльності зумовлюється його індивідуальною та соціальною цінністю в очах особистості, а змістове наповнення культурно-дозвіллевих занять відбиває мету та завдання людини, які вона ставить перед собою: набуття знань та навичок, вироблення норм практичної поведінки, засвоєння інших культурних цінностей опанування чи удосконалення різними сферами суспільної діяльності.

Під час вільного часу людина має можливість відділитися від щоденних звичаїв, відновити енергію і відчути радість. Це також час для саморозвитку, навчання нового, розвитку творчих здібностей.

Змістове наповнення дозвілля відбиває сутність, взаємозв'язок та розподіл основних його складових: самоосвіту, любительські заняття.

Важливо знайти баланс між роботою та дозвіллям, оскільки це сприяє загальному здоров'ю і задоволенню від життя. Такі моменти відпочинку допомагають зміцнити психічну стійкість, покращити концентрацію та креативність.

Дозвілля впливає на розвиток особистості на різних рівнях, зокрема:

Фізичний аспект:

1. Відновлення енергії: Під час відпочинку організм має можливість відновити фізичну енергію, зменшити стрес і підтримати оптимальне функціонування організму.

2. Здоров'я і фізична активність: Дозвілля може включати фізичну активність, яка корисна для здоров'я, сприяє витривалості, силі і загальному благополуччю.

Психологічний аспект:

1. Стресорозгортання: Відпочинок допомагає зменшити рівень стресу, покращити настрій і сприяє психічному здоров'ю. Періодичне дозвілля допомагає студентам знайти способи розслаблення та відновлення емоційної стійкості, зменшуючи вплив стресу, пов'язаного з академічними та особистими викликами [7].

2. Самосвідомість і саморозвиток: Вільний час може бути використаний для саморефлексії, саморозвитку та вивчення нових аспектів життя.

Соціальний аспект:

1. Відносини і соціалізація: Дозвілля надає можливість взаємодії з іншими, зміцнення відносин, розвиток соціальних навичок. Заходи дозвілля сприяють формуванню позитивних соціальних відносин, збільшуючи взаємодію між студентами та підтримуючи формування дружби.

2. Творчість і самовираження: Вільний час може бути використаний для творчих захоплень, що сприяє самовираженню і розвитку творчих здібностей.

Когнітивний аспект:

1. Навчання та саморозвиток: Дозвілля може включати читання, навчання нового, що розширює кругозір і розвиває когнітивні здібності [8].

Регулярне і свідоме використання часу для відпочинку може призвести до збалансованого та здорового розвитку як фізично, так і психічно. Це інвестиція у власне благополуччя та якість життя.

Отже, не забувайте про свій вільний час — це не лише розкіш, але і необхідність для повноцінного розвитку особистості.

1.4 Психолого-педагогічні аспекти дозвілля в навчальних закладах

Психолого-педагогічні аспекти дозвілля включають в себе розгляд дозвільних практик та діяльності з точки зору їх впливу на психічний розвиток та педагогічний процес.

В контексті навчальних закладів, розгляд дозвілля з психолого-педагогічних позначень важливий для створення сприятливого середовища для навчання та розвитку студентів. Дозвілля в цьому контексті має декілька ключових аспектів:

1. Психологічне розвантаження: дозвілля допомагає студентам вирішувати навчальні завдання більш ефективно, зменшуючи рівень стресу і допомагаючи відновлювати емоційну стійкість.

2. Розвиток творчих навичок: дозвілля в навчальному закладі може створити можливості для творчого самовираження, розвитку талантів і творчих навичок студентів.

3. Соціальна взаємодія: взаємодія під час перерв чи позаурочних заходів сприяє розвитку соціальних навичок, комунікації та роботи в команді.

4. Стимулювання навчального процесу: дозвілля може включати стимули для самонавчання, наприклад, залучення до читання цікавих книг або дослідження нових тем. Утім, незалежно від вибору форм занять воно сприятиме духовному збагаченню особистості.

5. Фізичне здоров'я: заходи фізичного відпочинку та спортивні події покращують фізичне здоров'я, що може впливати на академічну продуктивність.

6. Педагогічний підхід: використання інтерактивних та ігрових методів в навчанні під час дозвілля може зробити навчальний процес більш захопливим і ефективним.

7. Створення позитивного навчального середовища: дозвілля може слугувати часом для відновлення психічного здоров'я студентів, зменшуючи ризик вигорання та покращуючи загальний настрій [8].

Розглядаючи дозвілля в навчальних закладах через психолого-педагогічний призм, можна створити умови для гармонійного розвитку студентів, підтримуючи їхній навчальний процес та особистісний зріст.

1.5 Методи розвитку психосоціальних навичок через дозвілля

Методи розвитку психосоціальних навичок через дозвілля включають в себе різноманітні підходи та активності, спрямовані на покращення емоційного і соціального благополуччя особи. Ці методи дозволяють індивідам розвивати ключові навички, які стосуються спілкування, міжособистісних відносин, самопізнання та емоційного контролю [10].

Розвиток психосоціальних навичок через дозвілля може бути цікавим та ефективним процесом. Ось деякі методи, які сприяють цьому розвитку:

1. Гра та творчі заходи:

- Рольові ігри: граючи різні ролі, люди навчаються емпатії, взаєморозумінню та розв'язанню конфліктів.

- Творчі майстер-класи: заходи, такі як живопис, музика чи рукоділля, сприяють самовираженню та розвитку творчих здібностей.

- Літературні гуртки: читання та обговорення літературних творів сприяє розвитку аналітичних і соціальних навичок.

2. Соціальні групові заняття:

- Комунікаційні тренінги: тренінги на вдосконалення навичок слухання, висловлення своїх думок та побудови конструктивної комунікації.

- Групові вправи на розвиток довіри: заняття, що сприяють зміцненню довіри між учасниками групи.

- Тимбілдінг: групові завдання та вправи сприяють зміцненню командної роботи та взаємодії.

3. Медитація та релаксація:

- Групові медитації: заняття медитації сприяють покращенню саморегуляції, стресорозгортанню та збереженню емоційного благополуччя.

- Техніки дихальної гімнастики: вправи дихальної гімнастики можуть допомагати знижувати рівень стресу та покращувати фокус [5].

4. Спортивні та активності:

- Командні види спорту: грати у футбол, волейбол чи інші командні види спорту сприяє співпраці та розвитку лідерських якостей.

- Фітнес та заняття здоров'ям: фізична активність покращує настрій та сприяє загальному самопочуттю.

5. Спільні заходи та фестивалі:

- Спільні вечори: вечори гри, кіно чи інших розваг допомагають розслабитися та підтримують соціальну взаємодію.

- Участь у фестивалях: виступи, майстер-класи та інші заходи сприяють самовираженню та розвитку вмінь виступати перед аудиторією.

6. Розвиваючі ігри:

- Гра на співпрацю: ігри, що сприяють розвитку співпраці, командної роботи та вирішенню завдань в групі.

- Ігри на прийняття рішень: ігри, де необхідно приймати колективні рішення, розвивають навички обговорення та компромісу.

7. Курси самоврядування та лідерства:

- Тренінги з лідерства: допомагають розвивати навички співпраці, мотивації групи та прийняття відповідальності.

- Курси самоменеджменту: учень вчиться ефективно управляти своїм часом, задачами та стресом.

8. Тренінги на саморефлексію:

- Щоденні журнали: записування вражень та почуттів допомагає розвивати навички саморефлексії та осмислення власних дій [6].

- Тренінги з планування мети: допомагають учням ставити цілі та розробляти стратегії для їх досягнення.

Ці методи дозволяють створювати позитивне та підтримуюче середовище для розвитку психосоціальних навичок, які є ключовими для здоров'я та добробуту. Інакше кажучи, урізноманітнення форм культурної діяльності, як і вибору чи добору адекватних для конкретної аудиторії напрямів цієї діяльності, забезпечуватиме нові параметри поведінки та навчання. При цьому дозвілля об'єктивно виконує важливу функцію релаксації, а отже – готує молоду людину до кращого сприйняття інформації, й навчальної зокрема. Тобто воно є важливою соціальною проблемою суспільства.

РОЗДІЛ 2.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОЗВІЛЛЯ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ.

2.1 Історія становлення дозвілля студентської молоді

Найкращим прикладом для вивчення будь-якого питання, є звернення до його історії, адже на значному історичному відтинку розвитку людства найбільш помітні усі позитивні та негативні аспекти будь-якої справи.

У Давній Греції дозвілля визначалося як вивчення та споглядання найвищих цінностей світу – досконалості, краси, правди, знання, справедливості тощо. Це споглядання вимагало звільнення особистості від щоденної фізичної праці, що і дозволяло спрямовувати її зусилля у русло інтелектуальних, естетичних та громадянських зусиль. Це було можливо тільки за умови чіткої стратифікації давньогрецького суспільства. На разі лише еліта мала вільний час і одержувала можливість або створювати предмети матеріальної і духовної культури, або всотувати вже існуючі культурні цінності і досягати високого рівня духовності, тоді як нижчі соціальні прошарки повинні були працювати.

Серед давньогрецької еліти популярною формою організації дозвілля стали мандрівки як у межах Еллади, так і за її кордонами. Вони пов'язувалися з навчанням, пізнанням прекрасного (твори мистецтва, природні ландшафти тощо), ознайомленням з архітектурою, лікуванням, поклонінням релігійним святиням, участю в різноманітних змаганнях інтелектуального та спортивного характеру.

На відміну від давньогрецьких часів, організація власного дозвілля громадянами Римської імперії чітко не вказувала на їх соціальний статус, а сприймалася, швидше за все, саме як час для відпочинку після певної роботи. Римляни інвертували давньогрецький ідеал дозвілля і перетворили його на функцію роботи. Саме в часи існування Римської імперії закріпилися форми

масового відпочинку і рекреації через спортивні змагання, ігри, бої гладіаторів тощо, які забезпечувалися правлячим класом і були розвагою для нього та для нижчих верств давньоримського суспільства. Організоване масове дозвілля стало однією з передумов продуктивної суспільної праці. Швидше за все, саме у давніх греків римляни запозичили любов до подорожей, яка підживлювалася сформованим імперським світоглядом. Розширення кордонів за рахунок постійних завоювань, усвідомлення величі держави, яка панувала над Середземномор'ям і більшою частиною Європи, спонукали заможних громадян Давнього Риму до подорожей, метою яких було знайомство із новими землями. Не останню роль при цьому відіграло і дорожнє будівництво, якому в Давньому Римі приділялася значна увага. В період розквіту Римської імперії популярними були поїздки до Греції, Єгипту з метою поповнення знань, задля розваг і лікування. Саме античність дала світові еталон ідеального місця для відпочинку, що знайшло своє відображення у творах мистецтва, і запропонувала класичну схему організації рекреації, головними складниками якої є втеча від міста, усамітнення і споглядання куточків «дикої» природи. Саме такий підхід у поєднанні з активним відпочинком останнім часом відроджує екологічний туризм.

Україна має багату історію щодо розвитку дозвілля та розваг. Зародження дозвілля в Україні також тісно пов'язане з її культурою, традиціями та історією.

У минулому, українське населення мало різноманітні форми традиційного дозвілля, такі як народні свята, обряди, співи та танці. Святкування різних свят, як от Великдень, Іван Купала, Різдво, були супроводжені музикою, танцями, гастрономічними традиціями, що сприяло об'єднанню людей та забезпеченню відпочинку та розваг.

З іншого боку, на розвиток дозвілля в Україні у ХХ столітті впливали політичні та соціальні зміни, між культурна комунікація. Урбанізація та зміни у способі життя сприяли зростанню різноманітних форм дозвілля: кіно, театр, спорт, музеї та інші розважальні заклади стали доступнішими для людей.

Історія зародження дозвілля студентів має багато аспектів, і вона, як відомо, починається з розвитку самоосвіти та бажання знань у молоді. Студентське дозвілля стало значущим у 60-70-х роках минулого століття, коли молодь у багатьох країнах почала активно протестувати проти війни, за права людини, за екологію та інші суспільні питання.

Одним із рухів, що сприяв розвитку студентського дозвілля, був рух за свободу слова. Студенти виступали за свободу висловлювання своїх поглядів і відкритість інформації. Це призвело до багатьох студентських організацій, об'єднань та платформ, де молодь могла обмінюватися ідеями та знаннями.

Дещо пізніше, у 80-90-х роках, з появою всесвітньої павутини Інтернет студенти отримали ще більше можливостей для розвитку своєї освіти. Онлайн-курси, форуми, блоги та інші ресурси зробили знання доступнішими та обмін досвідом швидшим.

Сьогодні студентське дозвілля продовжує розвиватися завдяки інноваціям у технологіях та освіті. Студенти активно використовують онлайн-ресурси, соціальні медіа, спільноти для навчання та обміну інформацією. Вони також залучені до створення власного контенту, беруть участь у дискусіях, проводять дослідження та створюють нові підходи до навчання.

Також у наш час спостерігається послідовне розширення масштабів і якісне вдосконалення культурно-просвітницької діяльності. Це пов'язано з рядом обставин. Головна з них – демократизація суспільства, гуманізація змісту дозвілля, яка передбачає орієнтацію на загальнолюдські цінності, розширення прав людини в площині культури, освіти, вільного часу, протистояння насильству та розпусті, які тиражуються в засобах масової інформації; створення умов для вільного розвитку особистості.

Сьогодні українське студентство має різноманітні можливості для відпочинку та розваг. Від традиційних свят до сучасних культурних подій, від спортивних змагань до мистецьких фестивалів, країна пропонує різноманітні форми дозвілля для різних смаків та інтересів.

Зростання інтересу до самоосвіти, доступ до широкого спектру ресурсів та технологій дозволяють сучасним студентам активно розвиватися і поглиблювати свої знання в різних галузях. Цьому допомагає й широка між культурна комунікація, за допомогою якої вирішуються безліч питань, зокрема й взаємо порозуміння між народами.

2.2. Соціально-культурні аспекти становлення і розвитку дозвілля в Україні

Відсутність єдності культурних підстав, втрата стійких зв'язків із цінностями культури минулих років, домінування статусних, матеріальних цінностей не дозволяє створити гармонійну структуру цінностей молоді і, зокрема, студентства. Автономні стратегії поведінки, орієнтація на прагматичні цінності не створюють умов для стійких солідарностей серед студентства. На цей процес впливає і суттєво змінилася система статусів і ролей, яка в нинішньому стані суспільних відносин має невизначені обриси і характеризується динамічністю.

На цьому тлі соціальні траєкторії студентської молоді зазнають розширення як горизонтальних відмінностей, так і стратифікацію, викликану істотною різницею у способі життя, освіту, доступ до інформації і т.д. Сама молодіжна культура втрачає свою колишню гомогенність з різних підстав.

Соціологічна модель дозвілля, як вельми важливих соціокультурних його характеристик, включає такі як:

- по-перше, його обсяг у структурі вільного часу;
- по-друге, діапазон включених до дозвілля видів і форм життєдіяльності;
- по-третє, ступінь диспропорційності їх представленості в структурі дозвілля;
- по-четверте, спрямованість соціокультурної орієнтації з урахуванням ступеня присутності цінностей вітчизняної чи іншої культури;

- по-п'яте, ступінь активності участі особистості (від пасивно-споглядальної до активно-перетворювальної) в кожному із сегментів дозвільної діяльності.

Дозвіллева діяльність молоді сьогодні відрізняється особливим динамізмом, появою несподіваних, нових її видів і форм. У результаті дозвілля молодих людей виявляється часто практично не контрольованим, без педагогічного впливу вихователів і вчителів. Дозвілля сучасних студентів професійної школи відрізняється складністю і суперечливістю.

До того ж, не володіючи стійкими інтересами позитивної спрямованості, юнаки та дівчата охоче переймають моделі заповнення вільного часу, далеко не завжди відповідають рівню їх фізичного та психічного розвитку.

Вирішуючи свої проблеми, студенти свідомо чи несвідомо об'єднуються в групи, будучи в них спочатку просто однодумцями, а потім перетворюючи ці групи в діючі організації студентського самоврядування. Студенти через організації отримують найбільш швидкий шлях вирішення своїх проблем, адміністрація навчальних закладів - засіб впливу на студентство в цілому. «Самостійну, творчу особистість формує тільки самостійна, творча діяльність, побудована на основі самоврядування» [6].

Хоча «самоврядування» як термін увійшло в педагогічну термінологію досить давно, однак розуміння сутності цього явища далеко не однозначно. Спочатку «самоврядування» у всіх науках розумілося як «самостійне управління» [6].

У ставленні до особистості самоврядування виконує адаптаційну, інтегративну, прогностичну функції, функцію освоєння управлінської культури.

Також самоврядування розглядається як функція управління; як показник рівня сформованості колективу; як процес, що забезпечує його рух вперед. Найбільш близький нам підхід, при якому самоврядування розглядається у зв'язку з процесом створення колективу, а розвиток самоврядування розуміється як послідовна зміна станів, безперервних якісних змін, що забезпечують переклад колективу зі стану керованої системи в само

управлінську, яка перетворює молоду людину в активного суб'єкта виховного процесу.

Мета діяльності колективу виступає в ролі системоутворюючого фактора процесу розвитку самоврядування. Визначення цілей діяльності може здійснюватися в різних формах: встановлюватися педагогом, громадськими організаціями, самими суб'єктами самоврядування. Але в будь-якому випадку ця діяльність спрямована на соціалізацію індивіда.

2.3. Вплив сучасних соціокультурних тенденцій на сферу дозвілля студентів

З одного боку, виховання в освіті є системою модельованих процесів і одночасно результатом взаємодії з соціалізацією суб'єкта, що мають основною задачею наближення реалізації мети освіти, при цьому залишаються складовою процесу виховання в широкому сенсі. Виходячи з цього, освітня парадигма визначає специфіку змісту і спрямованості виховання в освіті, що сприяє розумінню місця дозвілля у структуруванні освітнього простору, повинно відтворювати структуру самої культури.

З іншого ж, виявляється, що сьогодні соціокультурний простір освіти являє собою простір, повільно освоює нові принципи особистісного руху у вигляді індивідуальних освітніх траєкторій, при якому і виростають справжні актори не тільки власне освітніх відносин, а й всієї сукупності суспільно значущих відносин, зміст яких, в кінцевому рахунку, визначається соціально-економічним і політичним ладом даного суспільства і рівнем його матеріально-технічного розвитку.

Із цієї точки зору не можна не помітити принципово іншого співвідношення «первинного» і «вторинного» рівня виховання (А.Г. Харчев), що, в поєднанні зі специфікою соціалізації молоді, безумовно, змінює як основні характеристики простору культурно-виховних відносин, так і соціокультурні механізми виховного впливу на людину. Очевидно, що

мінімізація орієнтації більшості населення на сформовані раніше статусно-рольові приписи в сучасному суспільстві, з одного боку, і розмивання вихідних ціннісних основ нормативного порядку, що забезпечують інтегрованість, цілісність суспільства, з іншого, утворює своєрідний соціокультурний вакуум. У цих умовах наростає фактор відчуження індивіда від суспільства. Виникає ефект невинного звільнення від заданого суспільством норм регуляції поведінки. Це повною мірою проявляється і в системі освіти.

Виховання у вищій школі творчої професійно компетентної особистості, що здатна брати активну участь у культурно-дозвілльєвій діяльності, вимагає проектування цілісного виховного середовища, зорієнтованого на встановлення продуктивних, психологічно комфортних взаємовідносин між суб'єктами.

В умовах сучасних соціально-економічних і культурних перетворень у країні проблема професійного самовизначення студентів представляється актуальною і перспективною. Це пов'язане з природною для молодого покоління потребою знайти своє місце в житті і необхідністю адаптації до різних сфер діяльності. Запланована молодою людиною життєва і професійна перспектива є потужним стимулом самоосвіти, самовиховання, самопізнання і самореалізації особистості [10].

У дозвільному просторі помітні зміни всієї системи ціннісних орієнтацій у зв'язку з падінням рівня загальної культури, руйнуванням традиційних норм і цінностей, поширенням елементів спрощеної масової культури. У створених умовах молоді люди втрачають визначеність у виборі лінії нормативної поведінки і, навіть знаючи норми й правила, не завжди додержуються їх. «Розмиваються» стійкі життєві орієнтири молоді, знижується рівень культури її дозвілля. Подібна ситуація характеризується низкою негативних моментів, таких, як настрої безглуздості існування, криміналізація дозвілля, що виявляються в рості молодіжної злочинності, алкоголізмі, наркоманії.

Суперечливість ціннісних орієнтацій у сучасній соціокультурній ситуації призводить до того, що молоді люди втрачають здатність протистояти впливу негативним тенденціям, що сформувалися в системі молодіжного дозвілля. У

зв'язку з цим особливо актуальним є вивчення нових потреб і цінностей, що формуються в просторі дозвілля, окремих дозвіллевих видів, визначення ролі й місця дозвілля в житті сучасної молоді.

Вважається, що в організації дозвілля молоді необхідна й дозвіллева стратегія, що є механізмом задоволення потреб у сфері дозвілля й виступає як спосіб реалізації (через участь у різноманітних видах дозвіллевої діяльності) індивідуального потенціалу за допомогою доступних економічних ресурсів і ресурсів дозвіллевої сфери для досягнення висунутих цілей, розглянутих особистістю в якості необхідних.

Відповідальні завдання, які ставить суспільство перед вищою школою з підготовки висококваліфікованих фахівців, можуть успішно вирішуватися при оволодінні студентами технологією саморозвитку як необхідної умови професійного становлення.

Однак, незважаючи на всі заходи, що вживаються для підвищення соціальної активності студентів, вона все ж залишається досить низькою, що проявляється в небажанні брати участь у виборах, брати участь у заходах не розважального характеру, в небажанні відстоювати свої права та ін. Досі у багатьох освітніх установах не створені органи самоврядування, покликані забезпечити прийняття об'єктивних управлінських рішень і «прозорість» діяльності освітніх установ. У тих же освітніх установах, де організації самоврядування студентів існують, вони нерідко виконують винятково формальну функцію і, по суті, не впливають на прийняті управлінські рішення. Це пояснюється не тільки особливо низькою соціальною активністю студентів, некомпетентністю студентських лідерів, а й тим, що досі немає механізму об'єктивного оцінювання та стимулювання розвитку самоврядування у вузах. Зовсім недавно одним з пунктів, що входять в критерії атестації вузу, стала наявність органів студентського самоврядування, а саме студентської ради. Але виконання цього пункту в більшості вузів залишається тільки формальністю.

За останні декілька років широкого розповсюдження набули ігрові автомати та комп'ютерні ігри. Комп'ютерна, «кнопочна» гімнастика не формує

потреби фізичного та морального розвитку дитини. Викликає сумнів і зміст комп'ютерних програм. Як правило, програми імітують політ бойового літака, пересування корабля або танка, пуск ракет та скидання бомб. Такий підхід формує у граючого ставлення до війни, як до розваги, а до життя людей, як до несуттєвого фактору. Щоб розробити гуманітарну сторону ігрових програм слід залучати психологів, культурологів соціологів, педагогів. Гра, як провідний вид діяльності у дитячому та підлітковому віці, повинна давати духовну поживу не тільки розуму, а й серцю.

Сучасні соціокультурні тенденції мають значний вплив на сферу дозвілля студентів. Ось деякі з найбільш важливих аспектів цього впливу:

Технології та онлайн-середовище: Студенти активно користуються технологіями для розваг та відпочинку. Це включає стрімінгові платформи для перегляду фільмів і серіалів, онлайн-ігри, соціальні мережі для обміну враженнями та спілкуванням.

Гнучкість та індивідуалізація: Сучасні студенти більше цінують гнучкість у виборі дозвільних занять. Вони шукають індивідуальні форми розваг, що відповідають їхнім особистим уподобанням та графіку.

Збільшений інтерес до саморозвитку: Студенти більш свідомо підходять до вільного часу, вкладаючи його у саморозвиток. Це може бути читання книг, перегляд освітніх відео на YouTube або участь у віртуальних курсах.

Активна участь у громадських заходах: Студентське дозвілля часто пов'язане з участю у громадських заходах, благодійних акціях, студентських організаціях та культурних подіях.

Збільшений інтерес до здорового способу життя: Сучасні студенти усвідомлюють важливість фізичної активності та здорового способу життя. Вони віддають перевагу спортивним заняттям, йога-класам, заняттям з медитації та іншим видам активного відпочинку.

Мультикультурна спільнота: Студентське середовище часто є місцем, де зустрічаються різні культури. Це впливає на різноманітність дозвілля через обмін культурним досвідом та інтересами.

Загалом, сучасні соціокультурні тенденції сприяють розмаїттю та індивідуалізації в сфері дозвілля студентів, роблять його більш доступним, гнучким та відповідальним, сприяючи розвитку як особистості. А це, в свою чергу, висуває й нові вимоги до організаторів такого процесу. Адже знання новітніх технологій культурно-дозвіллевого спрямування допоможе ефективно організувати і відпочинок молодій людині, і її наступну професійну діяльність, тобто – навчання. Тобто культурно-дозвіллева діяльність перетворюється на важливий напрям соціокультурної політики держави.

РОЗДІЛ 3.

ДОЗВІЛЛІСВІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНІЦІАТИВИ В РІВНЕНСЬКОМУ ПРОФЕСІЙНОМУ ЛІЦЕЇ.

3.1. Опис об'єкта дослідження

Для ефективної діяльності у будь-якому напрямі, потрібно досконало знати об'єкт майбутнього впливу, що дозволить обрати найбільш оптимальні форми взаємодії, швидко усувати помилки, що виникатимуть у ході такого впливу та програмувати ефективну діяльність. У нашому випадку об'єктом дослідження культурного дозвілля студентської молоді обрано Рівненський професійний ліцей, як типовий навчальний заклад у регіоні.

Рівненський професійний ліцей є державним навчальним закладом другого атестаційного рівня, який входить до системи освіти України, забезпечує реалізацію потреб громадян у здобутті професійної освіти, оволодінні робітничими професіями і кваліфікацією відповідно до їх інтересів, здібностей, стану здоров'я та соціального замовлення суспільства.

Юридична та фактична адреса ліцею: 33009, м. Рівне, вул. Млинівська, адреса офіційного сайту <https://rpl.rv.ua/>, email: RivneProfLitsey@gmail.com.

Рис. 3.1 Рівненський професійний ліцей - об'єкт дослідження

Рівненський професійний ліцей здійснює підготовку кваліфікованих робітників із числа випускників загальноосвітніх навчальних закладів на основі повної загальної середньої освіти за 10 професіями, більша частина яких є інтегрованими, відповідно до Свідоцтва про атестацію РД № 040406 від 16.07.2015, рішення акредитаційної комісії від 24.07.2015 протокол № 118:

- ✓ Верстатник широкого профілю;
- ✓ Електрогазозварник. Рихтувальник кузовів;
- ✓ Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування;
- ✓ Слюсар із ремонту колісних транспортних засобів. Водій автотранспортних засобів категорія В;
- ✓ Слюсар із ремонту колісних транспортних засобів. Водій автотранспортних засобів категорії В, С;
- ✓ Слюсар-електрик із ремонту колісних транспортних засобів (на автомобільному транспорті). Монтувальник шин;
- ✓ Електрогазозварник;
- ✓ Перукар (перукар-модельєр);
- ✓ Перукар (перукар-модельєр). Візажист;
- ✓ Перукар (перукар-модельєр). Манікюрник.

До основних повноважень і напрямів діяльності Рівненського професійного ліцею належать наступні:

1. Надання первинної професійно-технічної освіти, здійснення курсового навчання, підвищення кваліфікації громадян.
2. Організація навчально-виховного процесу, обрання форм та методів навчання.
3. Навчально-виробнича, навчально-виховна, навчально-методична, фінансово-господарська та виробничо-комерційна діяльність.
4. Формування разом з органами департаменту професійної(професійно-технічної) освіти планів прийому здобувачів освіти, слухачів з урахуванням державного та регіонального замовлення, потреб ринку праці та потреб

громадян у професійній (професійно-технічній) освіті і замовлень підприємств, установ, організацій.

5. Атестація педагогічних працівників.

6. Організація стажування педагогічних працівників на підприємствах, установах, організаціях.

7. Здійснення професійного навчання незайнятого населення.

8. Створення безпечних умов з охорони праці здобувачів освіти, слухачів, працівників та здійснення контролю за дотриманням ними правил техніки безпеки, гігієни та санітарії, правил протипожежної безпеки.

9. Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу.

10. Забезпечення належної якості професійного навчання та виховання здобувачів освіти, слухачів.

Основні напрямки роботи ліцею та його повноваження визначаються законами України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», Положенням про професійно-технічний навчальний заклад, Положенням про професійний ліцей, Статутом ліцею та колективним договором між дирекцією та профспілковим комітетом навчального закладу [11, 12].

Навчально-виробничий процес у ліцеї здійснюється на принципах педагогіки демократизму, незалежності від політичних, громадських та релігійних об'єднань, спільній діяльності педагогічного колективу та учнів, батьків, колективів підприємств-роботодавців. Його складовими є: теоретичне і виробниче навчання, фізичне виховання та позаурочна робота.

Відповідно до наказу №163 від 13.09.2021р. департаменту освіти і науки облдержадміністрації «Про створення навчально-практичного центру (за галузевим спрямуванням)» та наказу № 62 від 12.04.2023р. Рівненського професійного ліцею «Про організацію роботи навчально-практичного центру Сучасні перукарські технології» на базі Рівненського професійного ліцею відбулося відкриття навчально-практичного центру «Сучасні перукарські технології» [12, с.3-4].

Головним завданням центру є вдосконалення практичної підготовки кваліфікованих робітників, можливості впровадження в освітній процес новітніх виробничих технологій із застосуванням сучасного обладнання та інструментів, надання можливості педагогічним працівникам ЗП (ПТ)О проходити підвищення кваліфікації та стажування на сучасному обладнанні.

Напрями діяльності навчально–практичного центру Сучасні перукарські технології:

- Співробітництво з приватними перукарнями, ЗП (ПТ)О області, місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, державними і громадськими організаціями, іншими зацікавленими органами щодо впровадження інноваційних підходів до здійснення системного комплексного, орієнтованого на практику освітнього процесу.

- Реалізація завдань щодо впровадження у навчально-виробничий процес сучасних методик професійного навчання із застосування новітніх педагогічних та виробничих технологій, техніки, обладнання, інструментів і матеріалів.

- Створення цілісної системи новітніх методик професійного навчання на основі вивчення кращого досвіду та його впровадження в інших закладах освіти.

- Проведення майстер-класів для педагогічних працівників та спеціалістів підприємств сфери послуг регіону, їх інформаційне забезпечення.

- Здійснення обміну досвідом роботи, науково-технічною інформацією за напрямами своєї діяльності [12].

- Налагодження співпраці з місцевими органами виконавчої влади, підприємствами – виробниками матеріалів, техніки та обладнання сфери обслуговування.

Для навчально-практичного центру «Сучасні перукарські технології» було проведено ремонт навчальних кабінетів та майстерень, закуплено сучасне обладнання.

У навчально-практичному центрі «Сучасні перукарські технології» за професією «Перукар (перукар-модельєр)» здійснюється підготовка,

перепідготовка, підвищення кваліфікації, стажування здобувачів освіти та слухачів за професією Перукар (перукар-модельєр). У НПЦ можна отримати наступні кваліфікації: перукар; перукар 2 класу; перукар 1 класу.

Педагогічний колектив Рівненського професійного ліцею працює над єдиною методичною проблемою «Надання освітніх послуг шляхом застосування сучасних інформаційно-комунікативних технологій, дистанційного та змішаного навчання» [11].

Роботу над методичною проблемною педагогічний колектив реалізує через участь у педагогічних читаннях, виступах на засіданнях методичних комісій, участь в конкурсах та публікацій у фаховій пресі.

Усі педагогічні працівники ведуть творчий пошук, використовують інноваційні методики та технології навчання, постійно використовують інформаційно-комунікаційні технології та цифрові освітні ресурси, розробляють персональні сайти, на яких розміщені матеріали для здобувачів освіти та викладачів, постійно вдосконалюють свій професійний рівень. Під час уроків використовують диференційований та індивідуальний підхід до здобувачів освіти, сучасні педагогічні прийоми та педагогічні засоби. Свою педагогічну діяльність працівники спрямовують на виховання і формування національної свідомості, патріотизму, примноження традицій українського народу, активно працюють над впровадженням у виховний процес учнівського самоврядування. Постійна увага до кожного здобувача освіти, вимогливість і доброзичливе ставлення, дотримання норм педагогічної етики, довіра й повага до кожного здобувача освіти допомагають домагатися успіхів у навчанні та вихованні.

Педагогічні працівники ліцею та здобувачі освіти, підготовлені ними, активно беруть участь у обласних та всеукраїнських заходах, конкурсах фахової та педагогічної майстерності, кращі доробки друкуються у педагогічній пресі [11, 12].

3.1.1. Ознайомлення з дозвіллям студентської молоді на базі Рівненського професійного ліцею

Під культурно-дозвіллевою діяльністю студента слід розуміти будь-яку поза навчальну (за рамками навчального плану) діяльність, яка йому цікава, якою він займається у вільний від обов'язкових занять час, а відтак – найбільш відповідає його інтересам і уявленням про культурну діяльність.

Дозвіллева діяльність є засобом особистісного зростання студентів, а формовані при цьому педагогічні умови - як засіб його оптимізації.

Кажуть, що у житті студента буває два щасливих моменти: перший — коли він дізнається, що вступив до навчального закладу, другий - коли отримує диплом. Але між цими двома подіями – роки веселого і щасливого життя.

Як показує досвід розвитку особистості майбутнього фахівця, створення умов для його самореалізації, не можуть бути забезпечені лише в рамках навчального процесу. Тому поза навчальний процес є основою майбутнього фахівця.

За участь у поза навчальних заходах студенти мають можливість реалізовувати та розвивати свої таланти, розширювати коло спілкування, робити своє дозвілля різноманітним, цікавим та корисним для свого загального розвитку і майбутнього професійного зростання.

У Рівненському професійному ліцеї культурно-дозвіллева діяльність будується на принципах зацікавленості і добровільної участі в ній, вона є логічним продовженням аудиторних занять, іде паралельно з ними. Така робота, базуючись на індивідуальних нахилах та інтересах, приєє розумовому, естетичному і фізичному розвитку, задовольняє культурні запити та сприяє наповненню, вільного від занять, часу корисною діяльністю

На базі Рівненського професійного ліцею в позаурочний час активно функціонує гурткова робота.

Гурткова робота – найбільш сприятливий простір творчого та особистісного вдосконалення студентів, поглибленого розвитку їх здібностей, реалізації можливостей та прагнень.

Мета гурткової роботи:

- ✓ розширення і поглиблення бази знань;
- ✓ розвиток пізнавальних інтересів і творчих здібностей;
- ✓ формування практичних умінь і навичок [11].

У стінах Рівненського професійного ліцею функціонують наступні гуртки:

1. Гурток драматично-сценічного мистецтва, керівник гуртка – Кушнірук Уляна Леонідівна;
2. Гурток народної творчості, керівник гуртка – Чумак Ольга Миколаївна;
3. Гурток вокального ансамблю, керівник гуртка – Шумельчук Олександр Григорович;
4. Гурток загальної фізичної підготовки, керівник гуртка – Дубнюк Анатолій Олексійович;
5. Гурток ігрових видів спорту, керівник гуртка – Процюк Борис Анатолійович;
6. Гурток настільного тенісу, керівник гуртка – Максимішин Василь Степанович [11].

Виховна система освітнього середовища ліцею забезпечує оптимальні умови для індивідуального розвитку здобувачів освіти, реалізації їхніх інтересів і здібностей у різних видах позаурочної діяльності в умовах особистісно-орієнтованого освітнього простору ліцею.

У ліцеї набули поширення різні форми виховної роботи: групові, індивідуальні, такі, що проводяться спільно з викладачами, майстрами виробничого навчання, вихователями, психологом, соціальним педагогом, бібліотекарем, громадськими організаціями.

Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, метою яких є набуття молодими громадянами соціального досвіду, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних

надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис громадянина Української держави.

3.2 Аналіз існуючих клубів, гуртків та ініціатив

Підготовка студентів до організації дозвіллевої діяльності учнів – це спеціально організована система навчальних, і виховних заходів. Їх мета – поглиблення і розширення знань, умінь і навичок, отриманих у процесі навчання, формування творчих здібностей, наукових інтересів та інших умінь і навичок, які можуть бути використані у подальшій професійній діяльності.

За формами організації культурно-дозвіллевої діяльності, роботу можна поділити на масову, гурткову та індивідуальну.

Індивідуальна робота може вказувати на виконання окремих завдань чи проектів учнем без прямої групової взаємодії. Це може мати різні форми та мету, залежно від специфіки гуртка та його завдань. Наприклад:

- учні обирають тему чи завдання для індивідуального дослідження, який потім представлять у гуртку або на уроці;
- індивідуальна робота над власними творчими проектами, такими як малюнки, письмові роботи, музичні твори тощо;
- індивідуальні завдання для розвитку конкретних особистих навичок, таких як лідерство, креативність, аналітичне мислення тощо;
- робота над роллю, піснею тощо.

Індивідуальна робота в гуртках та поза ними може допомагати кожному учню розвивати свої навички та таланти, а також вносити унікальний внесок у колективний процес.

Індивідуальна робота з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування посідає особливе місце у стінах Рівненського професійного ліцею.

Дана категорія дітей знаходиться в дуже уразливому положенні у ставленні до дітей з повноцінних сімей. Діти, що залишилися без піклування

батьків, мають проблеми з адаптацією, соціалізацією, інтеграцією в суспільство, вони стикаються з психологічними, матеріальними і іншими проблемами, що заважають їм активно розвиватися в суспільстві.

На початку кожного року у ліцеї створюється база даних здобувачів освіти такої категорії, ведеться соціальний паспорт.

З метою соціальної та психологічної адаптації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, підготовки до самостійного життя, соціальним педагогом ліцею проводяться тренінгові заняття, під час яких розглядаються наступні питання:

- формування позитивної поведінки;
- розвиток комунікативних навичок та навичок висловлювання власної думки;
- розвиток вміння брати на себе відповідальність та усвідомлювати значення та наслідки своїх вчинків;
- стимулювання розвитку позитивних рис характеру;
- формування впевненості в собі та позитивної самооцінки;
- набуття навичок планування власного майбутнього;
- навчання навичкам уникнення та розв'язання конфліктів;
- планування сім'ї;
- психологічні аспекти подружнього життя [12].

Гурткова робота

На базі Рівненського професійного ліцею в позаурочний час функціонує гурткова робота, зокрема сценічно драматичний, музичний гурток, спортивні секції та гурток народної творчості.

Серед напрямів виховання дітей та молоді одним із важливих є естетичне виховання засобами різних видів мистецтва. Великі можливості для естетичного виховання і розвитку дітей, поряд із професійним театральним мистецтвом, мають самодіяльні учнівські театральні колективи, зокрема, **гурток драматично сценічного мистецтва (театральний гурток).**

Мета гуртка – виховання естетично розвиненої особистості; розвиток акторських здібностей, сценічної культури мовлення; формування у вихованців театральної культури як важливої невід’ємної частини їхньої духовної культури.

Протягом року учасники сценічно драматичного гуртка оволодівають теорією театрального мистецтва, знайомляться з кращими зразками світової драматургії, працюють над постановкою голосу, беруть участь у практичній діяльності закладу, виступають у ролі ведучих та акторів івент заходів, концертів, шоу програм.

Рис. 3.2 Андріївські вечорниці 2022 р.

Учасники гуртка драматично сценічного мистецтва

На заняттях гуртка відбувається виявлення та загальний розвиток акторських здібностей і обдарувань дитини, розвиток стійкого інтересу до творчої діяльності, набуття необхідних умінь та навичок з акторської

майстерності, сценічного руху та мови, активне залучення студентів до участі у виставах, концертній діяльності.

Рис. 3.3 День працівника освіти України 2023 р.
Учасники гуртка драматично сценічного мистецтва

Під час занять широко використовуються різноманітні ігри, тренінги, вправи. Проводяться творчі покази, на яких гуртківці демонструють свої роботи (етюди одиночні, парні, масові, музичні пародії, інсценування та ін.). Також проводяться теоретичні заняття (лекції, бесіди).

У художньо-естетичному вихованні здобувачів освіти Рівненського професійного ліцею важливе місце займає вокальне мистецтво, основне завдання якого полягає у формуванні пізнавальних, практичних, соціальних та творчих компетентностей. Оволодіння навчальним мистецтвом, навчання музики через творчість є провідною лінією у роботі вокального гуртка професійного ліцею. Одним із напрямків, який забезпечує формування творчих здібностей здобувачів освіти, є творче музикування. Поєднання творчого музикування і співу сприяло поглибленому розвитку музичних інтересів учнів.

Музичний гурток (гурток вокального ансамблю) в навчальному закладі займається різноманітними музичними діяльностями, спрямованими на розвиток та розважання учнів. Ось деякі напрямки того, чим може займатися музичний гурток:

Навчання гри на музичних інструментах: гурток пропонує учням можливість вивчення та гри на різних музичних інструментах, таких як гітара, фортепіано, баян.

Вокальні заняття: учні можуть вивчати техніку вокалу та вдосконалювати свої вокальні навички.

Музичні теоретичні заняття: вивчення основ музичної теорії, нотації та ритміки.

Аналіз музичних творів: аналіз композицій та їхній вплив на музичний світ.

Виступи та концерти: на гуртках здійснюється організація та підготовка учнів до участі у різноманітних виступах та концертах.

Рис. 3.4. Виступ на концерті учасників музичного гуртка

Творчі музичні проекти: гуртківці можуть експериментувати зі створенням власної музики та текстів.

Музичні майстер-класи, відвідування концертів та фестивалів: ознайомлення з різноманітними жанрами музики та виступами професійних музикантів, зустрічі з відомими музикантами або вчителями для отримання нових навичок та порад.

Музичний гурток створює можливість для учнів розкрити свій творчий потенціал, розвивати музичні навички та насолоджуватися процесом вивчення музики в дружньому середовищі.

Залучення учнів до занять фізичною культурою та спортом, пропагування здорового способу життя, розвиток здібностей студентів в обраному виді спорту. Це найважливіші завдання гуртка загальної фізичної підготовки, який діє на базі Рівненського професійного ліцею.

Рис. 3.5 Учасники гуртків загальної фізичної підготовки та ігрових видів спорту

Основний зміст роботи гуртка полягає:

- зміцнення здоров'я та загартування учнів;
- набуття учнями інструкторських навичок та вміння самостійно займатися фізичними вправами;
- забезпечення всебічного фізичного розвитку;
- формування моральних та волевих якостей, підготовка до праці, до активної суспільної діяльності;
- закріплення умінь та навичок, вивчених на уроках з фізичної культури;
- підготовка учнів до різноманітних змагань в рамках щорічної спартакіади серед школярів.

Рис. 3.6. День фізичної культури та спорту, 2023 р.

Гурток працює не лише на популяризацію видів спорту, що входять до переліку програми, а й прагне розширювати кругозір серед і інших видів спорту. Тому крім стандартних змагань (баскетбол, волейбол, футбол, легка атлетика), гуртківці також беруть участь у таких видах як туризм, теніс та ін.

Фізичне виховання здобувачів освіти професійно (професійно-технічних) навчальних закладів є складовою частиною системи виховання і освіти, що

спрямована на зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових та інтелектуальних здібностей.

У 2022-2023 навчальному році Рівненський професійний ліцей приймав участь у змаганнях серед здобувачів освіти професійно(професійно-технічних) навчальних закладів Рівненської області у таких видах спорту: волейбол, настільний теніс серед дівчат та хлопців, міні-футбол. Саме з міні-футболу хлопці виграли зональні (обласні) ігри та вийшли у фінальну частину, в якій зайняли III почесне місце.

Рис. 3.7 Нагородження команди Рівненського професійного ліцею з міні-футболу на обласних змаганнях.

Робота **гуртка народної творчості** тісно пов'язана з українським народним мистецтвом, відомими промислами й ремеслами – вишивкою, бісероплетінням, писанкарством, ліпленням. Заняття в гуртку спонукають учнів до творчості, розвивають їхні інтереси, творчі здібності, навички. Це мистецтво

краси, фантазії, естетичної наснаги, мистецтво мудрого декоративного відтворення світу, природи, почуттів людини.

У процесі малювання, ліплення та конструювання вихованці набувають активності, самостійності й ініціативності, у них виховуються товариські відносини, почуття взаємодопомоги та взаємоповаги.

Масова дозвільна діяльність студентів - це різноманітні заходи та активності, в яких бере участь велика кількість студентів. Це може бути важливою частиною студентського життя та сприяти формуванню активної та спільнотної атмосфери. Ось деякі приклади масової дозвільної діяльності студентів:

- Спортивні заходи, турніри, змагання: футбол, волейбол, баскетбол та інші види спорту, де бере участь велика кількість студентів; групові тренування, фітнес-челенджі, бігові забіги тощо.

- Культурні та мистецькі події: фестивалі та концерти, де студенти виступають або насолоджуються виступами своїх однокурсників; масові театральні постановки, спільні театральні вистави або фестивалі студентської драми.

- Соціальні та благодійні заходи: студентські вечори та дискотеки; заходи для розваг та взаємодії, на яких студенти можуть розважатися та спілкуватися; збори коштів, волонтерська діяльність, ярмарки та інші благодійні заходи.

- Освітні та наукові конференції: заходи, на яких студенти можуть представляти свої наукові роботи та обговорювати актуальні теми; тематичні лекції та масові заходи, присвячені певній темі чи проблемі.

- Форуми та зустрічі: масові обговорення важливих питань, що цікавлять студентську громаду; лекції від визначних осіб, дискусії чи панельні обговорення.

Масова культурно-дозвільна діяльність студентів може сприяти формуванню спільноти, покращенню соціальних відносин та розвитку різноманітних навичок.

Отже, найрізноманітнішою є індивідуальна робота, оскільки вона включає в себе підготовку доповідей, рефератів, виготовлення посібників, виробів декоративно-прикладного мистецтва, виконання найкращих зразків усної народної творчості українського народу.

Гурткова відзначається малою кількістю учасників та досить сталим складом, працює регулярно за графіком – у визначені дні і години, відносною тривалістю існування групи.

Масова робота характеризується нерегулярністю та епізодичністю кожного заходу та великою кількістю учасників. Усі форми роботи між собою тісно пов'язані.

3.3. Роль адміністрації та вчителів у сприянні дозвіллю студентів

Будь-який ефективний результат досягається, як відомо, лише за допомогою ефективно функціонуючої системи дій. І саме система дає можливість здійснювати комплексний вплив на особистість.

Сьогодні перед педагогами, адміністрацією і батьками постає надважливе завдання – зробити так, щоб дозвілля студентів, проводилося розумно, сприяло розвитку їхніх особистісних якостей, потреб і творчих нахилів. Тому особливе значення набуває педагогічно цілеспрямована організація дозвіллевої діяльності молоді, у поза навчальний час, у вихідні дні та під час канікул.

Як писав Я. Коменський: «Необхідно захищати молодь від усіх проявів моральної деградації, як, наприклад, дурних товаришів, розбещених розмов, пустих та беззмістовних книжок (оскільки приклади пороків, які сприймаються очима або вухами є отрутою для душі) і, нарешті, неробства, щоб діти від неробства не навчилися робити погане або не отупіли розумово. Краще, щоб вони завжди були зайняті якоюсь роботою, або розвагою, тільки б не піддавалися неробству» [9, с. 233].

Адміністрація та вчителі відіграють ключову роль у сприянні культурному дозвіллю студентів, створюючи відповідне середовище, де

студенти можуть відпочивати, розвивати свої інтереси та розкривати свій творчий потенціал. Ось деякі аспекти ролі адміністрації та педагогів у цьому контексті:

Роль Адміністрації:

- Створення приязного середовища: забезпечення наявності зон для відпочинку, культурних просторів та спеціалізованих приміщень для різних видів дозвілля.

- Організація культурних та розважальних заходів: організація та підтримка різноманітних культурних та розважальних заходів, які привертають увагу студентів.

- Розвиток спортивної інфраструктури: забезпечення належних умов для зайняття різними видами спорту та фізичної активності.

- Підтримка студентських ініціатив: сприяння роботі та розвитку різноманітних клубів та гуртків, де студенти можуть реалізовувати свої інтереси.

- Психологічна підтримка: забезпечення доступу до психологічної підтримки для студентів, сприяння їхньому психічному здоров'ю.

Роль педагогів:

- Створення інтерактивного навчального процесу: використання інтерактивних методів та креативних завдань для створення цікавого навчального процесу.

- Формування позитивного відношення: забезпечення позитивного підходу до студентів, їхніх ідей та ініціатив.

- Проведення поза аудиторних активностей: сприяння розвитку студентів поза класною кімнатою через гурткову роботу та заходи.

- Підтримка творчості та проектної роботи: сприяння та підтримка студентських проектів та творчих ініціатив.

- Відкриті комунікації та діалог: відкриті лінії комунікації, бесіди, консультації, де студенти можуть обговорювати свої ідеї.

- Розвиток міжособистісних відносин: педагоги можуть виконувати роль класних керівників, сприяючи формуванню позитивного класного колективу та взаємодії між студентами.

- Сприяння кар'єрному розвитку: надання інформації щодо можливостей кар'єрного розвитку та допомога у створенні індивідуальних кар'єрних планів.

- Участь у заходах та фестивалях: активна участь вчителів у студентських заходах підтримує спільноту та створює позитивну атмосферу.

- Забезпечення гнучкості та сприяння творчості: застосування гнучких методів оцінювання, які стимулюють творчий підхід та самовираження.

- Розробка програм та заходів: спільна розробка тематичних програм, які сприяють вивченню та розвитку конкретних аспектів дозвілля.

Впродовж 2022-2023 н. р. психологічною службою Рівненського професійного ліцею проводилась консультативна, психологічна, профілактична, корекційно-відновлювальна робота та робота над соціально-психологічними умовами, щодо гармонійного розвитку особистості, соціально-психологічним супроводом учасників освітнього процесу під час воєнного стану та супроводом, щодо адаптації здобувачів освіти в нових умовах навчання. Робота, щодо соціально-психологічного стану учнівського контингенту в період складної ситуації в країні, проводилась з дітьми з обмеженими можливостями, «соціально незахищеними», дітьми сиротами, дітьми, батьки яких перебувають в умовах активних воєнних дій.

Проводилась цілеспрямована робота з здобувачами освіти соціально незахищених категорій. Своєчасно вирішувались питання моральної допомоги, проведення просвітницьких заходів та консультативних робіт, популяризація здорового способу життя, інформування здобувачів освіти про ймовірні ризики та шляхи запобігання в ситуації торгівлі людьми, соціально перетворювальна робота з розвитку навичок успішного спілкування, запобігання конфліктності, бесіди та лекції щодо профілактики питань небезпечних квестів та суїцидних намірів, а саме про «Ігри смерті», «Синійкіт», «Момо», «Рина», «Тихий дім», «Розбуди мене о 4.20».

Корекційно-відновлювальна та розвивальна робота проводилась з метою усунення відхилень у психофізичному та інтелектуальному розвитку і поведінці схильності до залежностей та правопорушень, подолання різних форм девіантної поведінки, формування соціально корисної життєвої перспективи.

Проводилась профілактична робота, як з окремими здобувачами освіти, так із навчальними групами, щодо протидії насильства, запобігання конфліктних ситуацій в освітньому процесі. Було проведено онлайн-квест: «Тобою скористались. Дзвони 527». Метою даного квесту є попередження здобувачів освіти про безпечне працевлаштування за кордоном, про необхідність знань оформлення документів, підписання контракту, що необхідно зробити перед від'їздом закордон, що потрібно взяти з собою та як поводити себе під час подорожі.

Із здобувачами освіти проводились бесіди на тему: «Зупинимо булінг разом!», дітей ознайомлено з поняттям «булінг», його видами, механізмом розвитку, хто є учасниками булінгу, як розрізняти булінг від конфлікту, куди звертатись при його виникненні.

Проводились консультації та індивідуальні бесіди, щодо поведінки здобувачів освіти під час повітряної тривоги, як поводити себе в укритті, як зберігати спокій та емоції, проводились бесіди щодо безпечної поведінки під час військового стану, правила поведінки з вибуховими предметами, здобувачі освіти ознайомлені з темами національної безпеки.

Проведено ряд тренінгів та бесід:

- «З Україною в серці»;
- «Небезпека!!! Вибухові предмети»;
- Життя прекрасне - цінуй його ";
- Зупинимо булінг разом;
- "Попередження насилля;
- "Небезпечні квести;»
- «Мій вибір - здоровий спосіб життя»;
- "Наше здоров'я в наших руках";

- «СНІД - право вибору»;
- «Дорога болю і боротьби»;
- «Як довіряти та проявляти вдячність»;
- "Насилля, його види та наслідки";
- «Змінюй в собі негативне ставлення до інших»;
- "Станція призначення-життя”.

Під час начального процесу *бібліотекар* проводить виховні, інформаційні, поетичні, тематичні, патріотичні години, літературні вечори, бесіди за круглим столом як індивідуальні, так і групові. Бібліотекар організовує виставки, фото виставки, книжкові полицки, тематичні експозиції залучаючи до заходів активно студентів.

Заходи ініційовані та проведені бібліотекарем у Рівненському професійному ліцей за 2022-2023 роки

- Міні-лекторію, приуроченого до 25-річниці польоту першого космонавта України Леоніда Каденюка у космос. Захід охопив ключові моменти біографії Каденюка, огляд цитат з його книги «Місія - космос» та перегляд відео-сюжету. На завершення лекторію молодь поділилась своїми думками та поглядами на непересічну особистість першого космонавта незалежної України.

- Етнографічна виставка приурочена до циклу різдвяних свят "Коляда іде по світу - від хати і до хати", яка має на меті ознайомити усіх бажаючих із витоками та традиціями святкування Різдва в Україні та колядування та подарувати святковий настрій. "Ми Різдво Христа шануєм і щороку колядуєм. Славте Бога у хвалі всі великі та малі!"

- Захід приурочений Дню соборності України. На заході з учнями Рівненського професійного ліцею поспілкувались на тему «соборність», значення цього слова, пригадали історичні витоки свята та визначили значення його для сьогодення.

- Урок мужності «Хоробрі серця» та перегляд документального фільму «Майдан» Сергія Лозниці приурочені Дню Героїв Небесної Сотні. Молоде

покоління повинно розуміти, що війна почалась саме тоді, а Герої Небесної Сотні стали тими хоробрими воїнами, які втратили своє життя за правду, за справедливість і свободу України. Під час уроку учні також мали змогу більше дізнатися і про наших земляків, жителів Рівненщини, які стали героями, поклавши своє життя на майдані 2014-го року.

- До річниці з Дня народження Тараса Григоровича Шевченка, великого поета українського народу, проведено поетичний флешмоб читання уривків найвідоміших віршів Кобзаря. Його слова і сьогодні продовжують надихати і пробуджувати любов до волелюбної неньки України.

- До Всесвітнього дня поезії, організовано літературний куточок, де можна провести час за читанням лірики на будь-який смак – класичної, неримованої, любовної, філософської, патріотичної. Поезія – це особливий вид мистецтва, який по-особливому зворушує серця і, на відміну від прози, нагадує танець, саме тому вона нас так захоплює.

Рисю 3.8 Дозвілля студентів Рівненського професійного ліцею в бібліотеці

- До першої річниці початку визволення українських земель від рашистських загарбників у бібліотеці проведено виховну годину, щоб відзначити події звільнення багатьох міст і регіонів України, які найбільше

постраждали від окупації. Переглянуто уривки двох документальних репортажів - про де окуповану Бородянку та селище Оскіл Харківської області, які свідченнями очевидців нагадують про жахи війни, але водночас дають надію на майбутнє звільнення усіх окупованих українських земель.

- Мінні – лекторій до Всесвітнього дня книги та авторського права, під час якого учні дізнались що таке авторське право та чому його порушення - плагіат - суворо засуджується. Учні мали змогу дізнатись, які здобутки творчої діяльності захищаються авторським правом, хто з відомих українців вдавався до плагіату, і долучитись до обговорення інших цікавих прикладів права інтелектуальної власності.

- Бесіда та екологічна вікторина приурочена Всесвітньому дню Землі, яка допомогла більше дізнатися, що шкодить довкіллю і що можна зробити на побутовому рівні, щоб зберегти чистоту та здоров'я нашої планети.

-До Дня пам'яті та примирення створено книжково-інформаційна виставка про найважливіші події перебігу Другої Світової війни та ролі України у ній, здобутки та втрати українців у боротьбі з фашистськими загарбниками.

- Виховна година до Дня вишиванки. Студенти дізнавалися про витоки цього свята, історію і сьогодення вишиванки та вшанували нашу національну святиню своїми позитивними емоціями.

- Онлайн-челендж "Обирай професію правильно" до відкриття Тижня професійної освіти. Захід був присвячений професіям закладу, їх важливості на ринку праці, перспективам кар'єрного зростання та рівню доходів майбутніх спеціалістів своєї справи. Також дізналися про історію ліцею, розвиток закладу із початку заснування і до сучасності.

- Виховна година, присвячена Дню читання книг. Молодь ознайомилась з основними фактами про користь читання, пройшла вікторину та літературний челендж, який допоміг їм взяти участь у неформальному обговоренні своїх улюблених книг, пригадати мудрі цитати, прислів'я та приказки про книги та читання та дізнатися багато цікавого з історії та сучасності книги.

Рис. 3.9 Виховна година, присвячена Дню читання книг

- Виховна година до Міжнародного дня писемності. Під час заходу учні поспілкувалися та визначили, що означає бути грамотним, що таке грамотність. За допомогою вікторини змогли дізнатися важливі і цікаві факти про українську мову і практично перевірили свої знання, написавши уривок з Національного диктанту 2022 року.

- Виховна година, приурочена Всеукраїнському дню бібліотек. Запроваджено цей день, для того, щоб нагадати про важливість книги та читання як інструменту, який допомагає стати нам освіченими, грамотними, всебічно розвиненими. Разом з учнями пройшли інтерактивну вікторину та ряд завдань з цієї теми, пригадали історичні та пізнавальні факти, героїв та авторів відомих книг, взяли участь в обговоренні за круглим столом.

- Виховна година до Дня української писемності та мови. Традицією стало в цей день долучатися до диктанту національної єдності, не стільки щоб перевірити свої знання, а щоб показати єдність з усіма, хто любить і шанує українське слово.

В Рівненському професійному ліцеї культурно-дозвіллова діяльність будується на принципах зацікавленості і добровільної участі в ній, вона є логічним продовженням аудиторних занять, іде паралельно з ними. Така робота, базуючись на індивідуальних нахилах та інтересах, сприяє розумовому, естетичному і фізичному розвитку, задовольняє культурні запити та сприяє наповненню, вільного від занять, часу корисною діяльністю.

Важливу роль в організації дозвілля студентів в ліцеї відіграють майстри груп та куратори. За 2022-2023 навчальний рік ними було проведено наступні заходи:

- Виховна година «Охорона довкілля»;
- Виховна година «Ми живемо Еко»;
- Виховна година «Свічка скорботи в серці на віки»;
- Виховна година «Голодний рік - голодний вік»;
- Виховна година на тему «Як нас голодом морили»;
- Виховна година « Україна - європейська країна»;
- Виховна година до Дня пам'яті та примирення. Україна в Другій світовій війні;
- Виховна година « Стоп Булінг»;
- Виховна година « Україна без корупції»;
- Виховна година « 16 днів проти насильства».
- Виховна година « Біль Чорнобиля»;
- Виховна година «Трагедії Бабиного яру». Але це не тільки трагедія минулого. Це урок на майбутнє, нагадування нам усім: важливо боротися з насиллям і берегти мир.

Рис. 3.10. Виховна година «Трагедії Бабиного яру»

З метою збереження та донесення до учнівської молоді об'єктивної інформації про доленосні події в Україні початку ХХІ століття, а також віддання належної шани громадянам, які постали на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини і громадянина та національних інтересів в гуртожитку ліцею вихователями було проведено виховний захід до Дня Гідності та Свободи.

Рис. 3.11. Виховний захід до Дня гідності та свободи

В цікавій та ігровій формі було проведено квест-гру. В результаті квесту учні отримали ключові цінності та поняття, які характеризують важливість гідності та свободи для нашого українського народу . На завершення квесту учні об'єдналися та створили поробку "Ми вільні творити майбутнє".

Вчителі та адміністрація мають важливу роль у створенні позитивного та стимулюючого оточення, де студенти можуть відчувати підтримку, розвивати свої інтереси та знаходити радість у дозвіллі. Це сприяє не лише навчанню, а й загальному розвитку та добробуту студентської громади.

3.4. Участь студентів у соціокультурних заходах

Соціокультурні заходи — це події та активності, спрямовані на соціокультурний розвиток групи людей чи спільноти. Ці заходи сприяють взаєморозумінню, взаємодії та розвитку культурного середовища. Основна мета соціокультурних заходів полягає в підтримці спільноти, розширенні культурного кругозору та створенні позитивної атмосфери для взаємодії.

Участь студентів у соціокультурних заходах є важливим аспектом їхнього ліцейного досвіду, сприяє розвитку спільноти, створенню позитивної атмосфери та розкриттю творчого потенціалу.

Ось кілька аспектів участі студентів у соціокультурних заходах:

- Участь у соціокультурних заходах сприяє формуванню спільноти студентів, які цікавляться схожими ідеями, зацікавленнями та цінностями.

- Соціокультурні заходи створюють можливість представлення різних культур, традицій та мистецьких виявів, що сприяє розмаїттю інтересів серед студентів.

- Участь у театральних постановках, виставках, літературних вечорах чи інших творчих заходах допомагає студентам розкрити свій творчий потенціал та розвинути навички самовираження.

- Заходи, спрямовані на культурний обмін, створюють можливість для студентів вивчати та розуміти різноманіття культур, збагачуючи свій світогляд.

- Тижні, присвячені різним темам (наприклад, тиждень мистецтва, тиждень науки, тиждень перукарської майстерності), дозволяють студентам глибше досліджувати конкретні сфери та взаємодіяти з експертами.

- Участь у студентських виставках мистецтва чи академічних конференціях надає можливість продемонструвати свої досягнення та обмінюватися ідеями з колегами.

- Спортивні заходи, такі як турніри з різних видів спорту, фітнес-заходи чи спільні забіги, сприяють активному способу життя та командній роботі.

- Спільна участь у святкуванні різних свят та традицій сприяє створенню приязної атмосфери та утриманню духу спільноти.

У навчальних закладах часто проводяться тематичні дні/тижні, спрямовані на розгортання певних ідей, підвищення усвідомлення про певні проблеми або стимулювання інтересу до конкретних аспектів життя.

Напередодні Всесвітнього дня туризму, учнівське самоврядування Рівненського професійного ліцею, разом із групою №13 (відвідали Рівненський зоопарк. Під час своєї подорожі усі мали нагоду не лише насолодитися спостереженням за чудовими тваринами, а й провести гарно час у колі друзів на природі, дізнатися багато цікавого про природу, охорону видів та важливість збереження біорізноманіття.

Усі учасники екскурсії погодилися, що відвідування Рівненського зоопарку було чудовим способом відсвяткувати Всесвітній день туризму, поглибити своє знання про природу та розуміння важливості охорони довкілля. Ця подорож залишила у всіх незабутні враження та надихнула на подальше вивчення світу пригод і відкриттів. Тож урізноманітнення форм проведення вільного часу є важливим чинником професійної організації вільного часу і сприятиме розширенню інформаційних потреб молоді.

Рис. 3.12. Експедиція до Рівненського зоопарку

Діяльність людей змушує Землю стикатися з серйозними проблемами, пов'язаними із забрудненням, втратою біорізноманіття та зміною клімату. Всесвітній день прибирання надає нам чудову можливість зробити маленький, але важливий внесок у подолання цих викликів.

Рівненський професійний ліцей радо долучився до прибирання території закладу, а також вулиці Млинівська. Змінюючи себе - змінюємо світ.

Рис. 3.13. Акція до Всесвітнього Дня прибирання

Товариські спортивні матчі завжди викликають ентузіазм, адже кожен любить перемагати, любить нагороди та оплески. Але головне - це відчуття

команди, згуртованість, робота задля досягнення спільної мети. Саме такі змагання проводяться у рамках ініціативи Президента "Пліч-о-пліч" .

Рис. 3.14. Гра студентів РПЛ з НУБіП, яку ми провели у рамках ініціативи Президента "Пліч-о-пліч"

У 2022-2023 н. р. відбулися кардинальні зміни в напрямку профорієнтаційної роботи ліцею. Робота з профорієнтації в ліцеї набула більш творчого та інтерактивного формату.

Напрями роботи профорієнтації:

- організація екскурсій шкіл області в рамках заходу «День відкритих дверей»;
- зустрічі педагогічних працівників із випускниками шкіл;

- організація профорієнтаційної роботи на обласних конкурсах.

В Рівненському професійному ліцеї на базі навчально-практичного центру «Сучасні перукарські технології» в рамках профорієнтації разом з учнями Рівненського ліцею № 8 провели «Вечірку в стилі Wednesday». Разом з перукарями візажистами групами 11 та 21 попрацювали над створенням фантазійних образів до Halloween. Це чудовий досвід та можливість здобути нові навички у сфері краси. Також дівчатка школярі отримали можливість спробувати себе у професії перукаря. Неймовірні враження та емоції отримали і студенти та учні під час майстер-класу.

До Тижня професійної освіти методична комісія перукарів у Рівненському професійному ліцеї організували захід, на якому представили традиційні та сучасні образи справжніх українських дівчат.

З метою об'єднати студентів, так показати традиції, культуру славного українського народу в Рівненському професійному ліцеї проводилися Андріївські вечорниці. Адже з-поміж великої кількості зимових свят найочікуванішим та найвеселішим завжди було і залишається день Святого Андрія, коли, за українським звичаєм, молоді люди збираються разом на веселих вечорницях, влаштовуючи забави, веселощі, ворожіння. Народні пісні, приємна атмосфера, щирий сміх, залишили незабутні враження і теплий спогад. Усі учасники вечорниць мали можливість скуштувати традиційні українські страви: пиріжки, які манили своїм чудовим запахом і від різноманітності яких розбігались очі, кусали калиту.

На Андріївських вечорницях студенти ліцею ще раз довели, що у нашого народу багаті та цікаві обряди та традиції, залишені в спадок від наших бабусь і дідусів. Їх потрібно пам'ятати та шанувати, адже щасливого майбутнього ми можемо досягти лише пам'ятаючи наше славне минуле. Та й святково-обрядовий національний комплекс – це та важлива складова, якою ми можемо бути цікавими світу.

Рис. 3.15. Андріївські вечорниці у Рівненському професійному ліцеї

День Студента - це чудовий час вшанування та відзначення ролі студентів у світі освіти та суспільства. Це свято, яке відзначається різноманітними заходами та акціями в університетах, коледжах та навчальних закладах по всьому світу. Це свято часто супроводжується різноманітними заходами: від академічних конференцій та дискусій до культурних виставок, фестивалів, спортивних змагань та благодійних заходів. Такі події дозволяють студентам не лише відпочити від навчання, а й об'єднатися, поділитися своїми ідеями та враженнями. Один із найважливіших аспектів Дня студента - це творчість. Можливості для самовираження та розвитку талантів учнів виявляються через конкурси, ігрові заходи. Святкування Дня студента 2023 року відбулось в тісному колі однодумців за цікавою та водночас пізнавальною грою «Хто зверху». Ця гра сприяла співпраці та командній роботі між учасниками, а також спонукала до використання знань, отриманих під час навчання. Також, такий формат свята є прекрасним способом розважити та відволікти від стандартних занять, подарувавши учням яскраві емоції та позитивні враження.

Рис. 3.16. Святкування Дня студента 2023, гра «Хто зверху»

Важливим аргументом самоорганізації дитини є учнівське самоврядування, яке направляє до пошуку здобувачів освіти, оцінок, позицій життєвої активності. Виходячи саме з таких позицій, у ліцеї створено організацію учнівського самоврядування «Єдність». Учнівське самоврядування дає можливість кожному здобувачу освіти показати себе, реалізувати свої ідеї і здібності, готує здобувачів освіти жити в сучасному суспільстві, забезпечує розвиток у підлітків самостійності в ухваленні і реалізації рішень для досягнення групових цілей. Мета організації виховання громадянина патріота України, підготовленого до життя з високою національною свідомістю. Виховання громадян, які здатні побудувати громадянське суспільство, в основу якого були б закладені та постійно втілювалися демократія, толерантність та повага до прав людини.

Протягом 2022-2023 н. р. було організовано і проведено такі акції:

- Благодійна акція «Зігрій теплотою свого серця» (теплі речі, окопні свічки для наших захисників);
- «Милосердя» до Дня людей похилого віку;
- «Живи, книго!»;
- «Подаруй бібліотеці книжку»;
- «Допоможемо хворій дитині»;

- Благодійна акція «Іграшка другу» (до дня св. Миколая);
- «Ми - проти насилля!»;
- Всеукраїнській акції «16 днів проти насильства»;
- «Живи на чистій планеті»;
- «Обміняй цигарку на цукерку»;
- «Захисти себе від ВІЛ»;
- «День соціальної справедливості»;
- «Розпис Великоднього яйця».

Флешмоби:

- Моя професія-найкраща;
- Мамина вишиванка;
- Професійний телеміст;
- Світ очима дитини;
- Українська хустка - оберіг та історія роду.

Рис. 3.17. Флешмоб Українська хустка - оберіг та історія роду.

Завдяки участі учнів у різних виховних заходах зростає соціальна активність та відповідальність, розвиваються творчі риси характеру, а саме: цілеспрямованість, винахідливість.

Щомісяця проводились засідання учнівського парламенту та організовувалися різні цікаві студентські заходи:

- привітання педагогів з нагоди Дня працівника освіти;
- проведення дня самоврядування (День дублера);
- День українського козацтва (козацькі забави, український ярмарок);
- конкурс малюнків до Дня Цивільного захисту;
- вечір «Андріївські вечорниці»;
- свято Миколая;
- флешмоб «Ланцюг єдності» (до Дня Соборності України);
- тематичні лінійки до Дня Гідності та Свободи», «Пам'яті Небесної Сотні присвячується...», «Пам'яті героїв Крут»;
- вечір-реквієм «Трагічна сторінка історії України – голодомор 1932-1933 рр.»;
- конкурс на кращу новорічну іграшку, виготовлену власноруч;
- відео-лекторій «Чорнобильська катастрофа»;
- конкурс на кращий Великодній рушник;
- свято української вишиванки;
- конкурс «Юна зірка»;
- проводили озеленення подвір'я (висаджували кущі);
- здійснювали роботу, спрямовану на вироблення у здобувачів освіти свідомого ставлення до навчання;
- організовували консультаційну допомогу з предметів;
- брали участь у проведенні предметних тижнів, конкурсів;
- випускали газети до предметних тижнів, пам'ятних дат [12, с. 24].

Учнівське самоврядування працює в тісному зв'язку з педагогічним колективом ліцею. Самоврядування – це реальний безперервний процес залучення здобувачів освіти до суспільних справ. Учнівське самоврядування

робить життя ліцею змістовним, насиченим, цікавим. Маючи діючу модель учнівського самоврядування, наш ліцей не тільки дає знання, а й виховує людину в дусі патріотизму, вчить добру, порядності. Діти вчаться відчувати відповідальність, проявляти ініціативу, допомагати один одному. Ліцей керується інтересами і проблемами дітей, стає улюбленим місцем, де здобувачі освіти не лише вчаться, а й живуть повноцінним духовним життям.

Волонтерська робота та благодійність в навчальному закладі є чудовим способом для студентів проявити свої навички, зростати як особистості та допомагати спільноті.

В навчальному закладі волонтерство – важливий аспект виховної роботи. Основні завдання волонтерської діяльності: згуртування шкільного колективу навколо добрих справ; задоволення духовних інтересів та потреб учнів; патріотичне виховання; профілактика девіантної поведінки і шкідливих звичок; пропагування здорового способу життя; підтримка про соціальних ініціатив дітей та учнівської молоді. Так у Рівненському ліцеї проводилися наступні благодійні акції:

- Надання перукарських послуг внутрішньо-переміщеним особам;
- Надання перукарських послуг пораненим військовим у шпиталях;
- Надання перукарських послуг на дитячих фестивалях; - Участь у благодійному марафоні "Шкарпетки для перемоги 2.0"

З моменту повномасштабного вторгнення на територію суверенної України питання волонтерства набуло своєї найбільшої актуальності за останні часи. З перших днів війни (з 24 лютого 2022) в Рівненському професійному ліцеї волонтерський рух набув іншого - масштабного значення.

Із наближенням холодів учні та викладачі вже другий рік поспіль збирають віск, картон та жерстяні банки для виготовлення окопних свічок, щоб вони зігрівали холодними ночами та передали нашим захисникам часточку домашнього тепла, якого їм так бракує далеко від рідних.

Готування смаколиків для військових є невід'ємною частиною нашого лицейного життя, адже це чудовий спосіб висловити вдячність та підтримку за їх службу.

Якщо учні будуть бачити і долучатимуться до волонтерської діяльності, то вони ростимуть добрими, милосердними, готовими прийти на допомогу, не зважаючи на свій вільний час. Наша сила – в єдності.

Інтеграція виховної, розвивальної і рекреаційної функцій соціокультурної діяльності спрямована на соціалізацію і творчий розвиток особистості студента в соціокультурному просторі закладу профтехосвіти.

Участь у соціокультурних заходах допомагає студентам взаємодіяти, розвивати свої інтереси та формувати непередбачувані та цікаві аспекти свого студентського життя. І саме ці заходи формують соціально активно особистість, здатну брати участь у сучасних соціокультурних процесах, передбачаючи їх можливий результат. А відтак – і формувати свідомих громадян країни, здатних завжди підтримати і державу.

РОЗДІЛ 4.

СПІВПРАЦЯ ТА ПАРТНЕРСТВО У СТВОРЕННІ МОЖЛИВОСТЕЙ ДЛЯ ДОЗВІЛЛЯ

Співпраця та партнерство важливі для створення інноваційних та різноманітних можливостей для дозвілля студентської молоді. Ось декілька аспектів співпраці та партнерства у цьому контексті:

Співпраця з навчальними закладами: університети, коледжі та школи можуть співпрацювати з іншими навчальними закладами для організації спільних дозвільних ініціатив. Наприклад, студенти можуть брати участь у відкритих лекціях, семінарах та культурних подіях в інших університетах.

Партнерство з громадськими та некомерційними організаціями: співпраця з неприбутковими організаціями, які спеціалізуються в організації дозвільних заходів, може допомогти розширити можливості для студентського дозвілля. Наприклад, спільні проекти з організаціями, які пропонують спортивні заходи, театральні гуртки або культурні заходи.

Співпраця з бізнес-середовищем: підприємства та підприємці можуть бути партнерами у створенні можливостей для дозвілля студентів. Наприклад, різні форми організації бізнесу можуть надавати фінансову підтримку для організації спортивних змагань або культурних заходів.

Співпраця з урядовими органами: співпраця з урядовими органами може бути важливою для створення інфраструктури та правил, які сприяють дозвіллю студентів. Наприклад, місцеві влади можуть розробити плани для розвитку парків, спортивних майданчиків та інших місць для активного дозвілля.

Співпраця з студентськими органами та групами: важливо також співпрацювати з самими студентами. Студентські органи, клуби та гуртки можуть бути ключовими учасниками у створенні та реалізації дозвільних ініціатив.

Співпраця з міжнародними організаціями: якщо навчальний заклад має міжнародний спрямований, співпраця з міжнародними організаціями або партнерами з інших країн може розширити можливості для студентського дозвілля, включаючи обмін студентами та міжнародні культурні обміни.

Спільна робота та партнерство дозволять створити більше можливостей для студентів у сфері дозвілля, зроблять ці можливості різноманітнішими та доступними, і сприятимуть розвитку різних аспектів їхнього життя, включаючи фізичний розвиток, культурний розвиток, розвиток навичок та соціалізацію.

4.1. Зв'язок ліцею з громадськими та молодіжними організаціями

Зв'язок Рівненського професійного ліцею з громадськими та молодіжними організаціями може мати значущий вплив на організацію та зміст дозвілля студентської молоді. Ось кілька способів, якими ліцей може співпрацювати з такими організаціями:

1. *Організація спільних заходів:* Рівненський професійний ліцей може співпрацювати з громадськими та молодіжними організаціями для спільної організації подій, таких як культурні фестивалі, спортивні змагання, благодійні акції тощо. Це допоможе розширити можливості для студентського дозвілля.

2. *Робота над спільними проектами:* ліцей та організації можуть спільно розробляти та впроваджувати проекти, спрямовані на розвиток навичок та інтересів студентів. Наприклад, це може бути проект з екології, культури, волонтерства тощо.

3. *Проведення тренінгів та майстер-класів:* громадські та молодіжні організації можуть проводити тренінги та майстер-класи для студентів ліцею. Це може включати в себе розвиток професійних навичок, культурне навчання та підвищення свідомості.

4. *Підтримка громадських ініціатив студентів:* ліцей може сприяти студентським групам та ініціативам, які співпрацюють з громадськими організаціями. Наприклад, створення студентських гуртків, які працюють з молодіжними організаціями, для організації подій та проектів.

5. *Волонтерська діяльність*: один із способів співпраці - волонтерська діяльність студентів ліцею в молодіжних організаціях або в рамках громадських ініціатив. Волонтерство може надати студентам можливість брати участь у різноманітних проектах та подіях.

6. *Доступ до ресурсів і фінансування*: громадські та молодіжні організації можуть надавати фінансову підтримку, ресурси та іншу допомогу для реалізації проектів та ініціатив студентів.

Рівненський професійний ліцей досить тісно співпрацює з державними та громадськими інституціями. Безпосередньо систематично проводиться робота з навчально-методичним центром естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів у Рівненській області.

Навчально-методичний центр естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів у Рівненській області функціонує в системі навчальних закладів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. Мета – здійснення навчально-методичного забезпечення естетичного напряму виховання учнів професійно-технічних, загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів.

Основними напрямками роботи центру естетичного виховання є:

- виявлення, розвиток та самореалізація особистості;
- збагачення інтелектуального, творчого, духовного потенціалу обдарованих дітей;
- проведення обласних конкурсів, фестивалів, виставок художньої творчості і ужиткового мистецтва та організація участі у всеукраїнських та міжнародних;
- координація роботи з естетичного напряму виховання учнів професійно-технічних, загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів;
- розробка інформаційно-методичних матеріалів з художньо-естетичного напряму виховання;
- надання методичної та практичної допомоги керівникам гуртків художньо-естетичного напряму;

- вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду;
- проведення семінарів та творчих лабораторій для керівників гуртків художньо-естетичного напрямку;
- організація змістовного дозвілля, пошук інтерактивних форм і методів роботи з учнівською молоддю;
- відродження української духовної та матеріальної спадщини, культури, освіти і самобутності українського народу;
- огляд творчих колективів на присвоєння та підтвердження почесних звань “Народний художній колектив” і “Зразковий художній колектив” .

Відповідно до плану проведення обласних заходів і плану участі дітей та учнівської молоді у всеукраїнських організаційно-масових заходах за основними напрямками позашкільної освіти у 2023 році, Навчально-методичний центр естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів у Рівненській області пропонує ряд заходів [20]. Так, за 2022-2023 н. р. Рівненський професійний ліцей брав участь у Всеукраїнських та обласних конкурсах, а саме: - Обласний огляд-конкурс читців-гумористів «ПОЛІСЬКІ ПЕРЕСМІШНИКИ» 2022 та 2023 р.. Мета конкурсу – виявлення та підтримка талановитої молоді, популяризація художнього слова, розвиток кращих традицій українського гумору.

Рис.4.1. Учасники обласного огляд-конкурс читців-гумористів «Поліські пересмішники» 2022 р.

У 2022 році студенти Рівненського професійного ліцею, а саме Іванюк Олександра та Поліщук Ольга посіли II призове місце з гумористичною виставою «Салон краси на селі». Результати конкурсу за 2023 рік очікуються.

Рис.4.2 Учасники обласного огляд-конкурс читців-гумористів «Поліські пересмішники» 2023 р.

- Обласний конкурс патріотичної пісні «ПОЛІСЬКА СІЧ» 2022 р. та 2023 рік.

Мета конкурсу: виявлення, підтримка талановитої учнівської молоді, створення сприятливих умов для реалізації її творчого потенціалу; формування почуття військового патріотизму у дітей та учнівської молоді засобами українського мистецтва (на пісенних прикладах героїчної боротьби українського народу за самовизначення і творення власної держави з ідеалами свободи); популяризація української патріотичної пісні; підвищення художнього рівня та виконавської майстерності учасників, виховання в учнівській молоді художньо-естетичного смаку; підняття бойового духу та формування нового українця, що діє на основі національних культурних цінностей (реалізація Концепції національно-патріотичного виховання).

У 2022 році студенти ліцею виборили ІІІ місце, а у 2023 році студенти Давидюк Владислав та Бондар Віталій отримали Гран-прі конкурсу з авторською піснею «Вільні люди».

Рис. 4.3. Переможці обласного конкурсу патріотичної пісні «ПОЛІСЬКА СІЧ» 2023

- Обласний конкурс колядок, щедрівок, різдвяних піснеспівів «ВИФЛЕСМЬСКА ЗІРКА» 2023.

- Обласний заочний конкурс робіт юних фотоаматорів «МОЯ УКРАЇНО!»

Мета та завдання конкурсу : пошук та розкриття нових юних талантів;підвищення ролі фотоаматорства у морально-етичному вихованні підростаючого покоління; подальший розвиток фотоаматорства серед учнівської та студентської молоді;збільшення мережі гуртків юних фотоаматорів, сприяння збагаченню матеріально-технічної бази та художньої майстерності гуртківців;популяризація та пропаганда кращих робіт юних фотоаматорів.

- Обласний заочний конкурс драматичних та лялькових колективів «ТАЛАНОВИТА УКРАЇНА», 2023.

Мета та завдання конкурсу: виявлення талановитих дітей засобами театрального мистецтва; розвиток та вдосконалення навичок акторської майстерності та сценічної мови; популяризація художнього слова; збагачення репертуару драматичних та лялькових колективів; надання учнівській молоді можливості продемонструвати свої здібності.

Студенти ліцею, а саме Левчун Вікторія (11 група), Стеха Катерина (11 група), Медведєва Марія (11 група), Ярчення Юлія (10 група) вибороли II місце з виставою «Мавка. Лісова пісня».

Рис.4.4. Фрагмент зйомок вистави Мавка. Лісова пісня

- Обласний етап Всеукраїнської виставки-конкурсу декоративно-ужиткового і образотворчого мистецтва «ЗНАЙ І ЛЮБИ СВІЙ КРАЙ» 2023.

З метою підведення підсумків роботи гуртків, творчих об'єднань декоративно-ужиткового і образотворчого мистецтва, сприянню реалізації творчих задумів, залучення учнівської молоді до відкриття і розуміння прекрасного у навколишньому середовищі і у своєму житті, пробудження у дітей та молоді поваги до національної культурної спадщини.

У 2023 році в конкурсі учнями ліцею було здобуто I, II та III місця у різних розділах виставки-конкурсу: декоративне ужиткове мистецтво, а саме

вишивка бісером, паперова пластика (оригамі), художнє різьблення по дереву, вироби з соломи та образотворче мистецтво (живопис).

- Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Молодь обирає здоров'я» 2023, де вибороли I місце. Мета проведення конкурсу - утвердження та пропаганди здорового способу життя, запобігання негативним проявам поведінки серед учнівської молоді, формування лідерських якостей та підтримки талановитих підлітків.

Рис. 4.5 Команда «Сила» - переможці Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Молодь обирає здоров'я», 2023

В рамках співпраці систематично керівництвом ліцею проводяться зустрічі з представниками КП"ОІАЦМС"РОР (Обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики рівненської обласної ради). Під час крайньої зустрічі учням надалася інформація, щодо, розповсюдження ВІЛ-інфекції, шляхи поширення та наслідки. Учні пройшли анонімне тестування на ВІЛ, гепатит В та С. Головне для молоді, розвивати почуття відповідальності за своє здоров'я та толерантне ставлення до інфікованих.

Рис. 4.6. Зустріч із представниками КП "ОІАЦМС" РОР

У Рівненському професійному ліцеї постійно відбувається співпраця з працівниками Рівненського обласного центру зайнятості, проводяться спільні засідання, лекції та тренінги.

Нещодавно на засідання Центру професійної кар'єри спільно з працівниками Рівненського обласного центру зайнятості та випускними групами ліцею, було проведення тренінгу: "Техніка пошуку роботи. Використання джерел інформації про вакансії".

Рис. 4.7. Зустріч з працівниками Рівненського обласного центру зайнятості

Виховні бесіди разом із представниками ювенальної та патрульної поліції завжди є інформативними і викликають зацікавленість у студентів.

Ці бесіди можуть стати важливим кроком для зрозуміння та співпраці між студентами та представниками правоохоронних органів. Вони сприяють підвищенню обізнаності студентів у питаннях безпеки та правопорядку у їхній спільноті. Частими темами бесід є обговорення відповідальності підлітків за кримінальні та адміністративні правопорушення, куріння в громадських місцях, булінг, кібербулінг. Представники поліції завжди із задоволенням відповідають на усі поставлені питання, та проводять індивідуальні консультації. Разом будуюмо правову державу.

Рис. 4.8. Виховна бесіда разом із представниками ювенальної та патрульної поліції

Протягом 2022-2023 н. р. було організовано і проведено такі виховні години:

- Виховна година центром «Надія» на тему : «Живи розвиваючись»;
- Виховна година «Репродуктивне здоров'я та його збереження»;
- Виховна година на тему «Правопорушення серед підлітків»;
- Виховна година «Торгівля людьми – грубе порушення прав громадянина» та інші.

Співпраця студентства з громадськими організаціями може бути надзвичайно корисною та важливою для формування активної громадянської позиції, розвитку навичок та підтримки соціальних ініціатив.

До Всесвітнього дня туризму було проведено зустріч з майстром спорту, директором центру спортивного туризму "Азимут". В ході спілкування, перегляду фото і відео фільму учні мали змогу більш в ширшому форматі дізнатися про різні види туризму (піший, велотуризм, гірський туризм) і поринути у світ подорожей Карпатами і Кавказькими горами, а також здійснити віртуальну подорож мальовничими куточками рідного краю.

Зустрічі студентів з представниками культурної сфери та театру є надзвичайно цікавими та навчальними. Такі зустрічі надають можливість студентам отримати унікальний вигляд на різні аспекти культурної індустрії та мистецтва. Зустрічі з представниками культурної сфери дають студентам унікальну можливість розширити свої знання, отримати нову перспективу та натхнення для своєї творчості. Вони сприяють формуванню культурної освіченості та розвитку особистості через взаємодію з талановитими та впливовими особистостями. Такі зустрічі завжди різноманітні та захоплюючі та проходять у різних форматах: дискусії та лекції, майстер-класи, відвідування культурних заходів.

Зустрічі з акторами театру, концертними діячами допомагають створити відчуття зв'язку між студентами та професійними творчими особистостями. Вони надають можливість зануритися у світ театру, отримати натхнення та навчитися від професіоналів.

Співпраця з громадськими та молодіжними організаціями може значущим чином збагатити дозвільні можливості для студентів ліцею, розширити їхні знання та досвід, сприяти їхньому особистісному розвитку та соціальній активності.

4.2. Робота з підприємствами замовниками робітничих кадрів

Співпраця з бізнес-середовищем допомагає студентам отримати практичний досвід, розширити свої знання та навички, а також побудувати цінні контакти для майбутньої кар'єри. З іншого боку, компанії отримують можливість привернути талановитих молодих людей, отримати свіжі ідеї та перспективи від студентської спільноти.

Рівненський професійний ліцей співпрацює з підприємствами міста, району, області в напрямку впровадження елементів дуальної форми навчання в освітній процес з підготовки кваліфікованих робітників за професіями:

- Верстатник широкого профілю (ПП фірма ТЕХНОЛЮКС, ТОВ Високовольтний Союз-РЗВА, ПрАТ «АГРОРЕСУРС», МПП НВФ «ПРОДЕКОЛОГІЯ»).

- Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування (ТЗОВ «АРМ-ЕКО»).

- Електрогазозварник (ПрАТ «Рівненський завод надміцних залізобетонних конструкцій»).

- Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів (після опанування здобувачами освіти слюсарної справи) (ТОВ Високовольтний Союз-РЗВА, ТЗОВ «АРМ-ЕКО») [12, с. 11].

На базі ліцею проводять навчання курсу «Напівавтоматичне зварювання пластин у всіх просторових положеннях» з професії «Електрогазозварник». Працівників різних сфер та студенти мають можливість здобути якісні знання та практичні навички з напівавтоматичного зварювання.

Все це стало можливим завдяки підтримці громадської організації «Міжнародна фундація розвитку» за сприяння USAID «Економічна підтримка України» Розвиток трудового потенціалу для України. Проєкт допомагає розвивати бізнес України, а це вкрай важливо сьогодні.

Рис. 4.9 Навчання курсу «Напівавтоматичне зварювання пластин у всіх просторових положеннях» в рамках співпраці

4.3. Роль батьків та громадськості в підтримці дозвілля студентів

Роль батьків та громадськості в підтримці дозвілля студентів надзвичайно важлива, оскільки ця підтримка сприяє створенню сприятливого середовища для розвитку та задоволення потреб студентів у дозвіллі. Ось декілька аспектів виявлення ролі батьків та громадськості в цьому процесі:

Роль батьків:

- Психологічна підтримка: батьки можуть надавати психологічну підтримку своїм дітям, сприяючи їхньому емоційному стану та допомагаючи

вирішувати проблеми, пов'язані з культурним дозвіллям. Це важливо для збереження психічного здоров'я студентів.

- Фінансова підтримка: батьки можуть допомагати фінансово у вигляді коштів на участь в спортивних секціях, культурних заходах чи інших дозвільних ініціативах.

- Підтримка при виборі дозвільних ініціатив: батьки можуть надавати поради та допомогу у виборі дозвільних заходів, які відповідають інтересам та потребам студентів.

- Активна безпосередня участь: батьки можуть брати активну участь в організації та підтримці дозвільних ініціатив у ліцеї, наприклад, допомагати організувати студентські фестивалі чи волонтерські проекти.

Роль громадськості:

- Фінансова підтримка: місцеві громадські організації та підприємства можуть надавати фінансову підтримку для організації дозвільних ініціатив та подій у ліцеї. Це допомагає збільшити бюджет та ресурси для створення цікавих заходів.

- Експертна допомога: громадські організації можуть надавати експертну допомогу та консультації щодо організації дозвільних ініціатив та програм.

- Підтримка у волонтерській діяльності: громадські організації можуть сприяти участі студентів у волонтерських програмах та соціокультурних проектах, сприяючи їхньому розвитку та соціальній активності.

- Сприяння у створенні дружнього середовища: місцева громадськість може створювати позитивну та дружню атмосферу для студентів, що сприяє їхньому бажанню брати участь у різних дозвільних ініціативах.

Всі ці ролі батьків та громадськості, за умови їх координації, сприяють створенню сприятливого середовища для розвитку студентського дозвілля та допомагають студентам максимально використовувати можливості для саморозвитку та задоволення власних інтересів.

4.4. Досвід навчальних закладів в співпраці та партнерстві у створенні можливостей для дозвілля

Аналіз досвіду інших навчальних закладів є важливим етапом для Рівненського професійного ліцею у плануванні та розвитку можливостей для дозвілля студентів.

Співпраця та партнерство навчальних закладів з іншими організаціями та громадськістю у створенні можливостей для дозвілля студентів є ключовим аспектом для збагачення досвіду інших навчальних закладів. Ось кілька прикладів з реального досвіду навчальних закладів:

Навчальні заклади та спортивні клуби: Деякі університети встановлюють партнерства з місцевими спортивними клубами для надання студентам знижок на абонементи та участь у спортивних змаганнях. Це стимулює студентів до активності та підтримує їхнє фізичне здоров'я.

Співпраця навчальних закладів зі спортивними клубами може бути дуже корисною для студентів та спортивних команд. Україна має багатий спортивний потенціал та різноманіття спортивних клубів, які можуть співпрацювати з університетами. Тут деякі можливі напрями співпраці:

1. Спортивні стипендії та підтримка: навчальні заклади можуть укладати угоди зі спортивними клубами для надання спортивних стипендій студентам-спортсменам, які вибралися в спортивні команди або виявляють виняткові спортивні здібності.

2. Доступ до тренерської бази та спортивних заходів: співпраця може забезпечувати студентам доступ до тренувальних баз, спортивних обладнань та заходів, які відбуваються в спортивних клубах, що дозволяє їм розвивати свої спортивні навички та займатися улюбленим видом спорту.

3. Організація спільних заходів та змагань: навчальні заклади та спортивні клуби можуть співпрацювати у проведенні спільних спортивних заходів, турнірів чи змагань, що сприяє розвитку спортивної культури та підтримці студентського спорту.

4. Взаємодія у сфері наукових досліджень: можлива співпраця у сфері наукових досліджень, які пов'язані з фізичною підготовкою, спортивними технологіями та методиками тренувань.

5. Розвиток спортивних програм: спільна розробка спортивних програм, тренувальних планів та розвиток спортивних команд для участі в різних змаганнях на регіональному та міжнародному рівнях.

Ці спільні ініціативи можуть сприяти збагаченню спортивного життя студентів, розвитку їхніх спортивних здібностей та створенню сприятливого середовища для розвитку спортивного потенціалу країни.

Ось декілька явних прикладів співпраці:

1. Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Університет має власну спортивну базу та співпрацює з різними спортивними клубами в Києві. Студенти мають можливість займатися різними видами спорту та приймати участь у спортивних змаганнях.

2. Національний університет фізичного виховання та спорту України. Цей університет спеціалізується на фізичній підготовці та спорті. Він має велику спортивну інфраструктуру та співпрацює з різними спортивними клубами, де студенти можуть отримати якісну підготовку в різних видах спорту.

3. Клуб "Динамо" (м. Київ). Спортивний клуб "Динамо" має власну академію та співпрацює з деякими університетами, надаючи студентам можливість займатися футболом та іншими видами спорту.

4. Клуб "СКА" (м. Одеса). Спортивний клуб "СКА" має власну базу та співпрацює з Одеськими університетами, де студенти можуть займатися спортом та приймати участь у спортивних змаганнях.

5. Київське училище фізичної культури № 14. Це училище спеціалізується на фізичній підготовці та спортивній освіті. Воно може співпрацювати з різними спортивними клубами для надання студентам можливості займатися спортом та розвивати свої спортивні здібності.

6. Дніпропетровське спортивне училище олімпійського резерву. Це училище орієнтоване на підготовку спортивних кадрів. Воно може

співпрацювати зі спортивними клубами для підтримки участі студентів у спортивних змаганнях та тренуваннях.

Це лише кілька прикладів навчальних та спортивних клубів, які співпрацюють в Україні. Співпраця між навчальними та спортивними клубами дозволяє студентам розвивати свої спортивні здібності та брати участь у різноманітних спортивних заходах.

Коледжі та культурні організації: Деякі коледжі встановлюють партнерства з місцевими мистецькими організаціями для організації концертів, театральних вистав та інших культурних подій для студентів. Це розширює культурний діапазон доступний для студентів та підтримує їхні творчі інтереси.

Співпраця між коледжами та культурними організаціями в Україні може бути дуже різноманітною та корисною для студентів та культурних інституцій. Ось декілька прикладів співпраці:

1. Організація мистецьких заходів та виставок: Коледжі можуть співпрацювати з музеями, галереями або художніми об'єднаннями для організації виставок та мистецьких заходів, на яких студенти можуть демонструвати свої роботи та взяти участь у культурному житті міста.

2. Майстер-класи та лекції: Культурні організації можуть проводити майстер-класи та лекції для студентів коледжів на теми, пов'язані з мистецтвом, культурою, дизайном тощо. Це може бути корисною доповнювальною (неформальною) освітою для студентів.

3. Професійна практика та стажування: Співпраця з культурними організаціями може надати студентам можливість пройти професійну практику або стажування у сфері мистецтва, дизайну, організації культурних заходів.

4. Участь у проектах та програмах: Коледжі можуть брати участь у проектах чи програмах, які організовуються культурними організаціями, що може включати спільні культурні ініціативи або дослідницькі проекти.

5. Організація конкурсів та фестивалів: Спільна організація конкурсів, фестивалів чи концертів, на яких студенти можуть виступати та демонструвати свої таланти [20].

Співпраця між коледжами та культурними організаціями створює можливості для студентів розвивати свої творчі та професійні навички, виступати в ролі учасників культурних заходів та отримувати цінний досвід у сфері мистецтва та культури.

Заклади професійно-технічної освіти співпрацюють з різними культурними організаціями для розвитку та підтримки творчих напрямків серед своїх студентів.

Коледжі мистецтв та дизайну спеціалізуються на навчанні у галузі мистецтва, дизайну, театральної роботи, моди тощо. Вони можуть співпрацювати з музеями, галереями, театрами, культурними центрами для організації стажувань, майстер-класів, спільних виставок та проєктів.

Навчальні заклади, які готують спеціалістів у сфері культури, музейної справи, культурології тощо, можуть співпрацювати з культурними організаціями для підготовки студентів до роботи у відповідних галузях, організації практик, виставок та інших подій.

Училища, які готують спеціалістів у галузі художньої обробки, декоративно-ужиткового мистецтва, реставрації тощо, можуть співпрацювати з майстернями, ремісничими майстернями для надання практичного досвіду та організації спільних проєктів і т. д.

Співпраця з громадськими організаціями: Деякі навчальні заклади встановлюють партнерства з громадськими організаціями, що спеціалізуються на волонтерській та благодійній діяльності. Це надає студентам можливість брати участь у важливих суспільних проєктах та навчати громадянській активності [11].

Зв'язок між навчальними закладами та громадськими організаціями може бути різноманітним та корисним для обох сторін. Ось декілька прикладів співпраці:

1. Організація спільних проєктів та програм. Навчальні заклади та громадські організації можуть співпрацювати у проведенні спільних проєктів,

таких як освітні програми, тренінги, курси чи лекції, спрямовані на підвищення обізнаності у суспільних питаннях.

2. Волонтерські програми. Громадські організації можуть співпрацювати з навчальними закладами у впровадженні волонтерських програм для студентів. Це може включати участь у студентських групах допомоги, соціально-волонтерських проектах та акціях.

3. Проведення досліджень та аналітики. Громадські організації можуть використовувати експертні знання та ресурси навчальних закладів для проведення досліджень у сфері соціальних або громадських проблем.

4. Підтримка ініціатив та кампаній. Навчальні заклади можуть підтримувати громадські організації у проведенні кампаній або ініціатив, піднімаючи свідомість студентів щодо важливих громадських питань.

5. Спільні заходи та конференції. Організація спільних заходів, конференцій або форумів, де студенти та представники громадських організацій можуть обмінюватися досвідом та ідеями.

Ці форми співпраці сприяють взаємовигідному обміну знаннями, ресурсами та досвідом між навчальними закладами та громадськими організаціями для досягнення спільних цілей та розвитку спільних ініціатив у різних сферах суспільства.

Ось декілька конкретних прикладів співпраці навчальних закладів з громадськими організаціями в різних сферах:

1. Університет Партнерства для розвитку. Цей університет співпрацює з неприбутковими організаціями у сфері розвитку та гуманітарної допомоги. Студенти активно беруть участь у проектах допомоги та розвитку, співпрацюючи з цими організаціями для реалізації соціальних та гуманітарних ініціатив.

2. Коледж Соціальних Наук. Цей коледж співпрацює з рядом громадських організацій у сфері соціальних послуг та підтримки уразливих груп населення. Студенти отримують можливість стажування та практичних занять у цих організаціях, допомагаючи в реалізації соціальних проектів.

3. Програма "Університетський Лідер Спільноти". Ця програма співпрацює з місцевими громадськими організаціями та волонтерськими групами, щоб створити спеціальні навчальні програми для студентів, спрямовані на розвиток лідерських якостей у сфері соціального обслуговування.

4. Навчальний проект "Екологічна Свідомість". Цей проект співпрацює з екологічними організаціями та фондами для організації лекцій, семінарів та практичних занять з екології для студентів. Учасники проекту також беруть участь у прибиранні місцевих територій та інших екологічних ініціативах.

Ці приклади демонструють різноманітність співпраці між навчальними закладами та громадськими організаціями у сферах соціального обслуговування, екології, розвитку та інших галузях, де об'єднуються зусилля для досягнення спільних цілей.

Взаємодія з підприємствами: Багато навчальних закладів встановлюють різні форми партнерства з підприємствами для надання студентам можливостей для стажування та робочої практики. Це сприяє підготовці студентів до ринку праці та розвитку їхнього професійного потенціалу.

Співпраця навчальних закладів з підприємствами має важливе значення для студентів, а також для підприємств, оскільки це створює можливості для практичного застосування знань, підготовки до роботи та взаємного обміну досвідом. Ось декілька типів співпраці:

1. Професійна практика та стажування. Навчальні заклади можуть укладати угоди з підприємствами для надання студентам можливостей проходження професійної практики та стажування. Це допомагає студентам отримати реальний досвід роботи у своїй галузі та розвивати практичні навички.

2. Лекції та майстер-класи. Представники підприємств можуть виступати на лекціях, проводити майстер-класи або тренінги для студентів з практичних аспектів роботи в галузі, що дозволяє студентам засвоїти актуальні знання та вміння від професіоналів.

3. Спільні дослідницькі проекти. Навчальні заклади можуть співпрацювати з підприємствами у проведенні спільних наукових досліджень або проектів, що сприяє обміну знаннями та розвитку інновацій.

4. Стажування та робочі місця. Підприємства можуть пропонувати студентам можливість стажування або робочих місць після закінчення навчання, що сприяє їхньому успішному влаштуванню на ринку праці.

5. Консультативна підтримка. Представники підприємств можуть надавати консультативну підтримку для студентських проектів, дипломних робіт та інших освітніх ініціатив.

Ця співпраця відображає практичний аспект навчання, дозволяючи студентам отримати не лише теоретичні знання, а й практичний досвід, що полегшує їхнє вступ на ринок праці та допомагає підприємствам залучати та підготовлювати молодих спеціалістів [20].

Ось декілька яскравих прикладів співпраці між навчальними закладами та підприємствами:

1. Програма стажування "Google Internship Program". Google співпрацює з багатьма університетами для програми стажування, де студенти можуть працювати на підприємстві, отримуючи цінний досвід у сфері технологій та інтернету речей.

2. Партнерство університету з фармацевтичною компанією. Університети, які готують фармацевтів, можуть укласти угоди з фармацевтичними компаніями для спільного проведення досліджень, використання лабораторних приміщень та забезпечення студентам стажування.

3. Програми співпраці з місцевими підприємствами. Багато вищих навчальних закладів укладають угоди з місцевими підприємствами для реалізації програм стажування, спільних проектів, майстер-класів та курсів, які дозволяють студентам набувати практичний досвід у вибраній галузі.

4. Програми академічного партнерства з технологічними компаніями. Технологічні компанії, наприклад, Microsoft, IBM, Cisco та інші, співпрацюють

з університетами для спільної розробки програм навчання, проведення лекцій, стажування та спільних досліджень у сфері інформаційних технологій.

5. Програми підготовки кадрів для індустрії. Деякі підприємства індустрії, такі як автомобільна, аерокосмічна або інженерна, мають спільні програми з університетами для підготовки кваліфікованих фахівців, що включають лекції, стажування та робочі можливості.

Ці приклади відображають різноманітність співпраці між навчальними закладами та підприємствами у різних сферах, спрямовану на підготовку студентів до реальних викликів ринку праці та підтримку інновацій.

Залучення студентської громадськості: Навчальні заклади можуть сприяти розвитку студентських гуртків, клубів та організацій, які мають власні ініціативи та спільні проекти з іншими організаціями. Це розширює можливості для студентського дозвілля та навчання.

Співпраця на міжнародному рівні: Деякі навчальні заклади встановлюють партнерства з іншими університетами та організаціями з інших країн для організації обмінів студентами та міжнародних проєктів, що сприяє міжкультурному обміну та розвитку міжнародного співробітництва.

Співпраця навчальних закладів на міжнародному рівні включає різноманітні форми обміну знаннями, досвідом та ресурсами між університетами та вищими навчальними закладами різних країн. Ось декілька форм такої співпраці:

1. Академічний обмін: Програми обміну студентами або викладачами між університетами з різних країн сприяють культурному обміну та навчанню на новому академічному рівні.

2. Спільні дослідницькі проєкти: Участь у спільних дослідницьких проєктах, які об'єднують науковців з різних країн для вирішення важливих глобальних проблем.

3. Міжнародні конференції та симпозиуми: Організація та участь у міжнародних наукових заходах для обміну ідеями, досліджень та новітніми технологіями.

4. Партнерство у навчальних програмах: Спільна розробка та викладання програм, що містять компоненти навчання з різних країн, що розширює горизонти студентів та забезпечує міжнародне бачення освіти.

5. Обмін кадрами та викладачами: Програми обміну викладачами та науковцями для співпраці над спільними проектами, лекціями та науковими дослідженнями [20].

Ця співпраця на міжнародному рівні розширює можливості для університетів та студентів, сприяючи культурному розмаїттю, взаємному розвитку та обміну кращими практиками в освіті та дослідницькій сфері.

Ось кілька прикладів міжнародної співпраці між навчальними закладами:

1. Програма "Erasmus+". Ця програма Європейського Союзу сприяє міжнародному обміну студентів та викладачів між університетами у Європі та по всьому світу, дозволяючи студентам вивчати, працювати та досліджувати у різних країнах.

2. Мережа університетів із спільною програмою навчання. Декілька університетів із різних країн можуть об'єднатися для створення спільної програми навчання або двохступеневого диплому, де студенти проводять частину свого часу в кожному з університетів.

3. Міжнародні дослідницькі лабораторії. Співпраця між університетами для створення спільних дослідницьких центрів чи лабораторій для спільних наукових досліджень у різних галузях науки та технологій.

4. Обмін академічними ресурсами. Університети укладають угоди про обмін ресурсами, які можуть включати доступ до бібліотечних фондів, електронних ресурсів або спільних дослідницьких баз даних.

5. Спільні наукові конференції. Організація спільних міжнародних наукових конференцій, де вчені та студенти з різних країн обмінюються новими дослідженнями та ідеями.

Ці приклади демонструють різноманітність співпраці між університетами різних країн, спрямовану на розвиток академічних, культурних та наукових зв'язків для підвищення якості освіти та дослідницької роботи.

Аналіз цих прикладів досвіду навчальних закладів допоможе ідентифікувати кращі практики та інноваційні підходи до співпраці та партнерства у створенні можливостей для дозвілля студентів у Рівненському професійному ліцеї. Взагалі будь-який інший досвід, адаптований під власні соціокультурні реалії, допомагає та розширює власні форми позиціонування особистості в соціумі. Тим більше – в нинішніх умовах, коли Україна активно співпрацює у напрямі євро інтеграційних процесів.

РОЗДІЛ 5. МЕТОДОЛОГІЯ ТА РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

5.1. Методологія дослідження

Підготовка цієї роботи передбачала проведення відповідного наукового дослідження, результати якого мали б підтвердити чи спростувати наявні напрями роботи в навчальному закладі. При цьому потрібно було дотримуватися відповідних вимог, які завжди постають перед кожним таким науковим пошуком, позаяк чітке їх врахування допоможе отримати максимально точні результати. Отже:

Методологія дослідження важлива для забезпечення наукової обґрунтованості та надання достовірних результатів у дослідженні теми. Ось кілька ключових аспектів методології дослідження:

Тип дослідження: рекомендується провести комбіноване дослідження, включаючи як якісні, так і кількісні методи. Якісні методи, такі як інтерв'ю та фокус-групи, можуть допомогти глибше зрозуміти досвід студентів у Рівненському професійному ліцеї. Кількісні методи, такі як опитування, дозволять отримати статистичні дані для аналізу.

Вибір дослідницького методу: методи опитування та інтерв'ю будуть корисними для збору даних про дозвільні можливості студентів, їхні потреби та ставлення до дозвілля. Фокус-групи можуть бути корисними для глибокого аналізу певних аспектів досвіду студентів.

Вибір вибірки: вибірку студентів для опитувань можна вибрати випадково, або за допомогою стратифікованого вибору з урахуванням таких факторів, як стать, вік, спеціальність тощо. Важливо забезпечити, щоб вибірка була репрезентативною.

Інструменти дослідження: розроблення структурованих анкет або питальників для опитувань, а також проведення структурованих інтерв'ю з дотриманням однакових критеріїв для всіх респондентів.

Збір даних: збір даних повинен проводитися з урахуванням етичних стандартів та конфіденційності інформації.

Аналіз даних: для кількісного аналізу даних можна використовувати статистичні методи, такі як описовий аналіз та кореляційний аналіз. Для якісного аналізу можна використовувати тематичний аналіз для інтерв'ю та фокус-груп.

Висновки та рекомендації: на основі отриманих результатів дослідження формулюються висновки та розробляються рекомендації для поліпшення організації та змісту дозвілля студентської молоді в Рівненському професійному ліцеї.

Дотримання етичних стандартів: дослідження повинно дотримуватися етичних стандартів у зборі та обробці даних, включаючи отримання згоди респондентів та забезпечення конфіденційності.

Ця методологія дозволить провести комплексне та об'єктивне дослідження організації та змісту дозвілля студентської молоді, а також розробити практичні рекомендації для поліпшення цих аспектів в Рівненському професійному ліцеї.

Методологічною основою дослідження є емпіричний і системний підходи, згідно з якими проаналізовано процеси соціокультурної діяльності студентів, що застосовуються у закладах вищої освіти. У межах дослідження найбільш активно використовувалися методи аналізу, синтезу, системного підходу. Метод аналізу надав можливості для виявлення місця студентського дозвілля в безпосередній практичній роботі навчального закладу. Використання системного підходу надало змогу дійти висновків про можливості, які надає студентська дозвільна діяльність навчального закладу в соціокультурній сфері.

Відповідно визначених завдань використано такі методи дослідження:

– теоретичні: серед яких – аналіз літератури, вивчення педагогічного досвіду, програмних документів і методичних матеріалів закладів вищої освіти; порівняння, аналіз, синтез, абстрагування, систематизація емпіричних даних, моделювання, що дало змогу виявити сутність, розробити модель формування готовності майбутніх викладачів закладів вищої освіти до культурно-освітньої роботи;

– емпіричні: спостереження, бесіда, анкетування, тестування, самоспостереження, опитування, педагогічний експеримент для перевірки готовності майбутніх викладачів закладів вищої освіти до культурно-освітньої роботи у професійній діяльності;

– статистичні: для встановлення вірогідності результатів дослідницько-експериментальної роботи та їх інтерпретації.

І лише дотримання всіх вищенаведених сегментів допоможе провести якісний і репрезентативний наукових пошук, який має підтвердити очікуваний результат.

5.2. Дослідження процесу організації дозвілля студентської молоді у Рівненському професійному ліцеї

Дослідження щодо організації дозвілля студентів було проведено серед 80% студентів Рівненського професійного ліцею. Воно передбачало три етапи: підготовчий, основний та заключний.

Під час основного етапу було відібрано діагностичні методики: анкета, розроблена за допомогою google форм та здійснювалась оцінка результатів сесії учасників експерименту.

З метою визначення дозвіллевих орієнтирів студентів Рівненського професійного ліцею було проведення опитування. Студентам РПЛ в кількості 423 особи було запропоновано відповісти на запитання: “Чи вважаєте Ви, що навчання і дозвілля для вас однаково важливі?”

Після обробки відповідей отримали наступні результати:

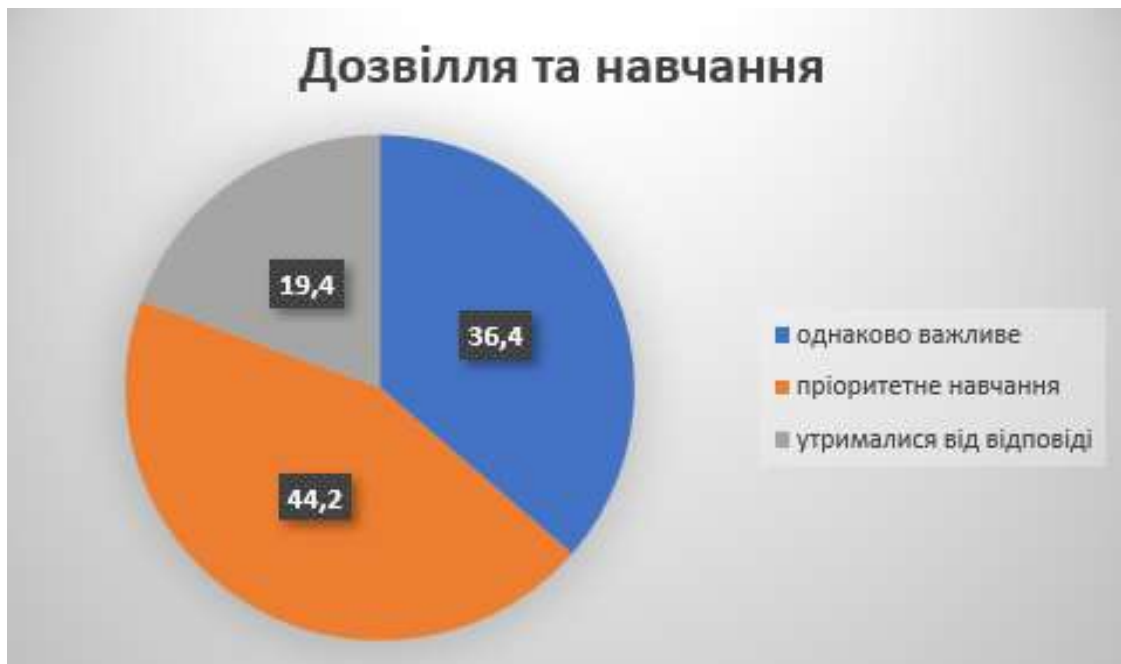

Рис. 5.1 Пріоритетність навчання / дозвілля у студентів Рівненського професійного ліцею

Опитування показало, що студенти Рівненського професійного ліцею віддають перевагу навчанню, не заперечуючи важливість дозвілля. Про це свідчить порівняно невелика відсоткова різниця у 7,8% між важливістю навчання та дозвілля.

Специфіка спілкування молоді в умовах культурно-дозвілдової діяльності проявляється і у виборі нею центрів спілкування. Це можна спостерігати на матеріалах дослідження: 21,1 % опитаних студентів обирають для дозвілля кафе, 23,4 % - клуби за інтересами, сімейне спілкування – 21,8%, вечори відпочинку - 33,7%.

Як бачимо, сімейне спілкування студентів зводиться лише до зустрічей вдома, у друзів, в кімнатах гуртожитків. Різне скорочення сімейного спілкування пояснюється виходом молоді з-під пильного контролю батьків, розширенням кола інтересів, пов'язаних безпосередньо як з навчальною, дозвільною так і з трудовою діяльністю. За результатами опитаних майже 37 % студентів, особливо другокурсників, у вільний час працюють, заробляючи гроші.

У ході дослідження було також встановлено, що оцінки різних аспектів проблеми мають такі особливості: кількість вільного часу у більшості студентів не велика, приблизно 2-3 години на добу; половина опитаних проводить вільний час вдома перед телевізором, комп'ютером, «в телефоні», мало читають, більшість студентів рідко відвідує театри, кінотеатри, музеї, виставки тощо; влітку половина опитаних надає перевагу пасивному відпочинку на сонці; жодний респондент не піде в бібліотеку, якщо у нього з'явиться вільна хвилина; також переважна більшість опитуваних просто гуляє з товаришами. В ході нашого дослідження було виявлено, що на питання, яким чином випроводити своє дозвілля, значна кількість студентів (43,3%) схилилися до спілкування в соціальних мережах Інтернет та перегляду фільмів вдома чи гуртожитку на комп'ютері, телефоні чи по телевізору, 21,6% – просто люблять прогулюватися вулицями міста, тоді як 7,5% – читають художню літературу, 9,8% – ходять в кінотеатри та на концерти, 2,8% – відвідують дискотеки в нічних клубах, тільки 2,9% – з усієї кількості опитаних займаються науковою діяльністю і 4,8% – проводять час по різному (рис. 5. 1).

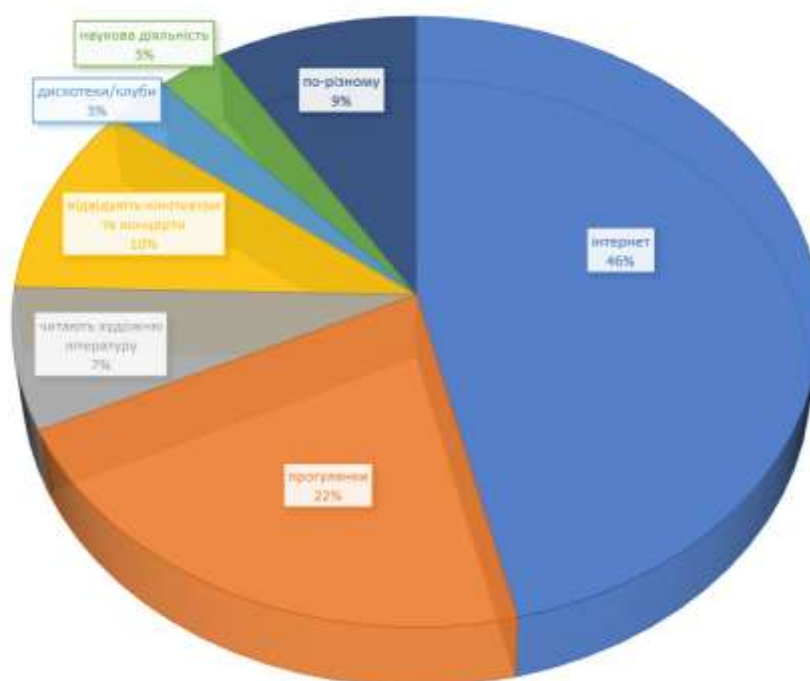

Рис. 5.2 Діаграма «Яким чином студенти проводять своє дозвілля»

Взагалі, щодо проблеми організації дозвілля, від однієї студентки довелося почути таку фразу: «Кожен влаштовує своє дозвілля в межах своїх можливостей», і знову ж ми задаємося таким питанням: «Де ж той студент візьме такі можливості сьогодні?» Що саме сприятиме тому, щоб студенти все ж таки могли забезпечувати собі дозвілля, а не випрошувати кошти у своїх батьків?! Цю проблему хоч частково, але можна було б вирішити, методом заохочення роботодавців до надання вільних вакансій студентству після закінчення навчальних закладів, без стажу роботи, та в період навчання, як приклад, – неповної зайнятості.

Звичайно кожен може вирішити сам, як проводити свій вільний час і це є правильним, але останнім часом проявляється тенденція до того, що студентська молодь не прагне проводити свій час з користю, натомість проводить його якимось пасивно. Все залежить від уподобань конкретного індивідуума, наприклад, відвідування театру, яке є не досить популярним серед студентської молоді, але зайва його популяризація не завадила б!

Ще одним із цікавих запитань було те, скільки взагалі часу проводить у соціальних мережах Інтернет сучасна молодь: 34,1% – від 1-3 годин на день, 13,4% – не більше 1 години на день, 19,3% – від 5 годин і більше, 9,6% – мають різні думки, щодо цього, 7,9% – не мають на це часу взагалі і як не прикро 15,7% – постійно перебувають в соціальних мережах Інтернет (рис. 5.2). До речі, ця статистика майже повною мірою корелюється із всеукраїнськими матеріалами подібних досліджень, що засвідчує той факт, що регіональна молодь майже нічим не відрізняється від своїх колег в інших містах, а відтак і розробки різноманітних методик з цією молоддю може бути тотожною з невеличкою поправкою на специфіку традиційно-побутової культури чи культурної інфраструктури регіону загалом.

Рис. 5.3. Діаграма «Скільки часу студенти проводять в соціальних мережах Інтернет»

Потрібно замислитись над тим, що 19,3% студентів, які проводять свій вільний час в соціальних мережах Інтернет від 5 годин і більше та 15,7%, які взагалі постійно перебувають в Інтернеті – просто безглуздо втрачають свій вільний час, що говорить про те, що студентів перестали цікавити людські та моральні цінності, вони тільки знають, що дивитися у телефон або ж монітор та клацати по клавіатурі, замість того, щоб пройтися вулицями рідного міста та подихати свіжим повітрям або ж просто зустрітися з друзями та поспілкуватися в реальному, а не віртуальному світі.

У ході дослідження студентам було поставлено запитання “Якою мірою задовольняють вас умови Вашого навчального закладу для загального розвитку студентів у поза навчальний час?” отримані такі відповіді (таблиці 1)

Таблиця 1

п/п	Для чого	Повністю	Не зовсім	Не задов.	Важко визначити
	Культурного відпочинку	31,9	28,6	13,1	26,4
	Занять художньою самодіяльністю	44,9	22,4	10,1	32,6
	Занять різними видами творчості	21,3	45,6	6,5	26,6
	Занять фізкультурою і спортом	38,5	30,2	6,9	14,4

Отримані результати доводять, що найбільше студенти задоволені заняттями художньої самодіяльності та спортом. І це не дивно. Адже багато студентів займаються саме цим видом діяльності, витрачаючи на неї вільний час. І тут результати нашого дослідження фактично корелюються із всеукраїнським досвідом проведення вільного часу молоддю.

Викликає тривогу велика кількість молодих людей, які не можуть визначитися, чи задовольняють їх умови для занять художньою самодіяльністю та різними видами творчості, чи ні (таких, згідно з опитуванням, 28,6 %), що з нашої точки зору свідчить про споглядальний і пасивний характер проведення поза навчального часу.

Також цікавим запитанням в опитуванні було, де б саме студенти Рівненського професійного ліцею хотіли проводити свій вільний час. В результаті отримали такі відповіді: найбільший відсоток студентів – 28,7% відповіли, що вони хотіли б брати участь у різних молодіжних проектах, 23,0% – хотіли б відвідувати гуртки, клуби за інтересами, 22,3% – хотіли б брати участь в інтелектуальних конкурсах із грошовою винагородою, 9,6% – із задоволенням брали участь у громадському житті суспільства, 9,3% – взагалі ніщо не цікавить, 1,7% – хочуть займатися науковою діяльністю і 5,4% – вважають по іншому.

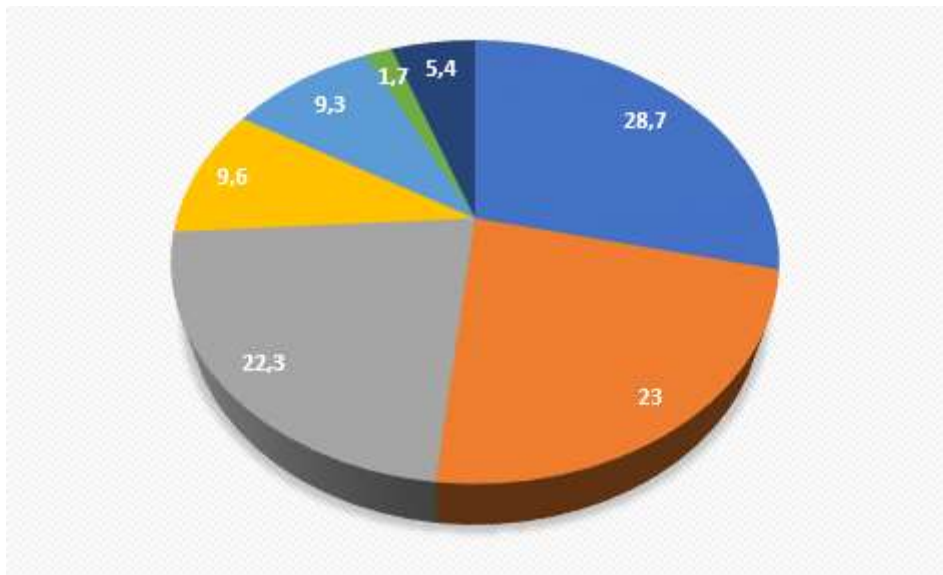

Рис. 5.4. Діаграма у %, дозвіллеві бажання студентів

Відповідно до дослідження 49,4% юнаків та дівчат регулярно чи досить часто займаються спортом. Невідповідність рівню маскулинності може призвести до “виклику” у вигляді куріння, вживання алкоголю, наркотиків і т. ін., аби дотягтися до соціально-культурного нормативу “дорослого”. Ситуація може поглибитися зіткненням очікуваного, інколи ілюзорного з реаліями умов і вимог вузівського навчання, коли у першокурсника виникає відчуття помилки щодо професійного вибору. В цей період важливо допомогти молодим людям розібратися з сумнівами і проблемами, в розвитку їх потенційності, в пошуку засобів самореалізації і на цій основі – формування позитивної і адекватної “Я-концепції” в навчально-професійній і особистісній сферах.

Основна частина дослідження передбачала розробку та реалізацію програми заходів з організації дозвілля студентської молоді. Зокрема студентам було запропоновано: взяти участь у лекції та тренінгу, присвяченим проблемі правильній організації дозвілля і його впливу на навчально-виховну діяльність; відвідати театр, кінотеатр та музеї, філармонію, виставки живопису.

Після реалізації запропонованих заходів було проведено повторне опитування, яке продемонструвало позитивну динаміку у навчально-виховній діяльності учасників дослідження: покращився середній бал, змінився тип мотивації навчання у навчальному закладі з орієнтації отримати диплом на

набуття знань та оволодіння професією, студенти зрозуміли важливість розмаїття форм культурного дозвілля, набули навичок його раціональної організації.

У процесі проведеного дослідження були розроблені рекомендації щодо покращення процесу організації культурного дозвілля сучасної молоді. Їх суть полягала в наступному: створити (сформувати) інформаційно-просвітницькі гранти та програми, щоб молодіжні громадські організації мали змогу інформувати громадськість щодо своїх заходів, функцій та діяльності; задіяти студентське самоврядування до співпраці з місцевими організаціями для подальшого розвитку та підтримки молодіжної політики в місті Рівне; заохочувати молодь до активного проведення культурного дозвілля; організувати різноманітні спільні походи до кіно, театру, музеїв, парків тощо; проводити спортивні змагання та акції, присвячені проблеми здорового способу життя та ін.

Тож реалізація цих пропозицій допоможе ефективніше організувати вільний час молоді, що навчається, а відтак – і ефективно впливати й на їх становлення як майбутніх фахівців.

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведення даного дослідження, включаючи й низку опитувань авторки, соціологічний матеріал та порівняльні характеристики, наявні в інших тотожних дослідженнях, засвідчили, що:

Аналіз спеціальної літератури та джерельної бази (планової і звітної документації закладу, нормативної бази освіти та культури, розпорядчих документів місцевого рівня) підтвердив актуальність проблеми подальшої поглибленої виховної роботи з молоддю із широким застосуванням якомога ширшого арсеналу виховних методик, базованих на місцевому матеріалі. У той же час у цьому процесі потрібно зважати й на наступне: поглиблювати патріотичну складову, позаяк студентська молодь, що навчається у ліцеях, ще не сформована як повноцінні громадяни країни, здатні зрозуміти всі процеси, що відбуваються в країні.

1. У магістерській роботі визначено теоретичні аспекти понять «дозвілля студентської молоді». Відтак, діяльність, що входить до сфери дозвілля, можна розділити умовно на декілька взаємно пов'язаних груп. До однієї з них належить навчання, самонавчання, різні форми індивідуального і колективного освоєння культури: відвідування публічно-видовищних заходів і музеїв, читання книг і періодичних видань, прослуховування радіо, перегляд телевізійних передач.

У структурі дозвілля до другої групи віднесено різні форми любительської і суспільної діяльності: фізична культура і спорт, різні види самодіяльності і захоплень, екскурсії та туризм.

Вагоме місце в сфері дозвілля студентської молоді посідають розваги з однодумцями, дружні зустрічі (вдома, кафе, на вечірках, активному відпочинку).

У той же час на способи проведення дозвілля студентської молоді впливають і психологічні особливості віку. Як відзначають психологи, поведіння молоді зумовлене не тільки її суспільним становищем, але й

вразливістю, психічною рухливістю й збудливістю, інтелектуальною мобільністю, перевагою емоцій над розумом.

Узагальнюючи викладене у роботі, можна виокремити такі основні характеристики культурного дозвілля студентської молоді:

- дозвілля має яскраво виражені фізіологічні, психологічні й соціальні аспекти;

- дозвілля ґрунтується на добровільності під час виборів різного роду (виду) занять і рівня активності;

- дозвілля стимулює творчу ініціативу;

- дозвілля передбачає не регламентовану, а вільну діяльність;

- дозвілля формує і розвиває особистість;

- дозвілля сприяє самовихованню особистості;

- культурне дозвілля сприяє самовираженню, самоствердженню та самовдосконаленню особистості через вільно обрані дії;

- дозвілля сприяє формуванню ціннісними орієнтаціями;

- дозвілля є сферою задоволення потреб особистості.

2. Проаналізовано особливості і форми відпочинку студентів. Вільний час дає для студентів можливість поєднувати в собі різні види діяльності: розважальні, творчі, пізнавальні. Діапазон інтересів молодих людей не обмежується навчанням, а також поширюється на спорт, мистецтво, розвиток їх творчих здібностей, відкриття талантів та організацію їх особистого життя.

Характерною рисою дозвілля студентської молоді останнього десятиріччя стало яскраво виявлене прагнення студентів до психологічного комфорту в спілкуванні, бажання набути певних навичок спілкування з людьми різного соціально-психологічного плану. Бажання спілкуватися з однолітками пояснюється потребою молодих людей в емоційних контактах. Серед загальних тенденцій, характерних для студентської молоді, в сфері дозвілля, можна виділити наступні: підвищення цінності культурно рекреаційної діяльності як сфері самовираження; домінування споживчих та культурних типів і форм використання вільного часу; стихійно-груповий характер використання

вільного часу тощо. Можливості організації дозвілля студентської молоді різні, та умовно можна поділити на такі форми масову, гурткову та індивідуальну. Дієвою формою організації дозвілля студентської молоді є об'єднання за інтересами, гуртки та спорт, які забезпечують не тільки здоров'я, гарний фізичний розвиток, але і вміння володіти своїм тілом та собою.

3. Культурно-дозвільна діяльність потребує співпраці та партнерства для створення інноваційних та різноманітних можливостей для дозвілля студентської молоді.

Співпраця з різними організаціями, громадськими, молодіжними та іншими, може значущим чином збагатити дозвільні можливості для студентів, розширити їхні знання та досвід, сприяти їхньому особистісному розвитку та соціальній активності.

4. Дослідження дозвілля студентської молоді проведено серед учнів Рівненського професійного ліцею і передбачало три етапи: підготовчий, основний та заключний. У результаті проведення діагностичного дослідження встановлено, що оцінки різних аспектів проблеми мають такі особливості: кількість вільного часу у більшості студентів не велика, приблизно дві – три години на добу, багато опитаних проводить вільний час вдома перед гаджетами у соціальних мережах Інтернет та перегляді фільмів, мало читають, більшість студентів не часто відвідує театри, кінотеатри, музеї, виставки тощо; жодний респондент не піде в бібліотеку, якщо у нього з'явиться вільна хвилина; також велика кількість опитаних просто гуляє з товаришами.

У ході дослідження студентам було поставлено запитання “Якою мірою задовольняють вас умови Вашого навчального закладу для загального розвитку студентів у поза навчальний час?”. Отримані результати доводять, що найбільше студенти задоволені заняттями художньої самодіяльності та спортом. Викликає тривогу велика кількість молодих людей, які не можуть визначитися, чи задовольняють їх умови для занять художньою самодіяльністю та різними видами творчості, чи ні (таких, згідно з опитуванням, 28,6 %), що з

нашої точки зору свідчить про споглядальний і пасивний характер проведення поза навчального часу.

У ході дослідження було виявлено, що більшість учнів Рівненського професійного ліцею хотіли проводити свій вільний час, беручи участь у різних молодіжних проектах та відвідуючи гуртки та клуби за інтересами, великий відсоток студентів хотіли б брати участь в інтелектуальних конкурсах із грошовою винагородою, однак майже 10% студентів ліцею взагалі нічим не цікавляться, а менше 2% хочуть займатися науковою діяльністю.

Під час ході дослідження студентам Рівненського професійного ліцею було запропоновано взяти участь у лекції та тренінгу, присвячених проблемі правильній організації дозвілля і його впливу на навчально-виховну діяльність; відвідати театр та музеї, виставки живопису. Після реалізації запропонованих заходів проведено повторне опитування, яке продемонструвало позитивну динаміку у навчально-виховній діяльності учасників експериментального дослідження.

Також були запропоновані рекомендації щодо покращення процесу організації дозвілля студентської молоді, що включають створення інформаційно-просвітницьких грантів та програм; активне залучення студентського самоврядування до співпраці з місцевими організаціями для подальшого розвитку та підтримки молодіжної політики в місті Рівне; заохочення студентів до активного проведення дозвілля; організація різноманітних спільних походів у кіно, театру, музеїв, парків тощо; проведення спортивних змагань та акцій та інше.

Таким чином, можна зробити загальний висновок про те, що сфера проведення вільного часу молоддю подібних типів навчальних закладів має бути максимально цікавою та культурно насиченою, адже ця молодь ще не має сталих стереотипів організації власної життєдіяльності, зокрема й проведення вільного часу та обрання найбільш оптимальних його форм. Тому саме дозвілля у розмаїтті його форм й виступатиме надалі важливим сегментом становлення молодого фахівця як громадянина країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах : підручник. Київ : Кондор, 2008. 408 с.
2. Кримський С. Б. Запити філософських смислів. Київ : Вид. ПАРАПАН, 2003. 240 с.
3. Піча В. М. Вільний час: тенденції та проблеми розвитку: автореф. дис.... д-ра соціол. наук: 22.00.04 / АН України, Інститут соціології. Київ, 1992. 39 с.
4. Сисоєва С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня : Монографія. Київ : Поліграф книга, 1996. 406 с.
5. Кендо Т. Дозвілля і популярна культура, в динаміці та розвитку. *Особистість. Культура. Суспільство*. 2000. Т. II. Вип. 1 (2). С. 288.
6. Стеббінс Р. А. Вільний час: оптимальний стиль дозвілля (погляд із Канади). *Соціологічний журн.* 2000. № 7. С. 64-73.
7. Ковтун О. М., Тарасенко В. І. Дозвілля розумне, змістовне. Серія 7 «Педагогіка». 1987. № 14.
8. Бех І. Д. Виховання особистості в соціогенетичному дискурсі. *Гуманістично спрямований виховний процес в становлення особистості (Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді)*. – Зб. наук. пр. Київ : Віра Інсайт, 2001. Кн. 1. С. 8-16.
9. Коменський Я. А. Велика дидактика. Т. 1. Держ. навч.-пед. вид-во Наркомпросу, 1939. 320 с.
10. Виговський Л. А., Прозур Н. Н. Деякі проблеми міжособистісних відносин у процесі проведення вільного часу студентською молоддю. *Формування загальнолюдських ціннісних орієнтацій, соціального і гуманістичного мислення у студентів у поза навчальний час*. Київ, 1993. С. 47.
11. Сайт Рівненського професійного ліцею [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://rpl.rv.ua>

12. Звіт директора Рівненського професійного ліцею Маркушина Олексія Геннадійовича за 2022-2023 н .р., 38 с.
13. Пішун С. Г. Проблеми формування культурних потреб студентів та шляхи їх вирішення. *Пед. науки. Зб. наук. пр.* Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2001. С. 237-244.
14. Пішун С. Г. Формування культури дозвілля студентів ВНЗ в умовах роботи студентського клубу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2005. 21 с.
15. Волошина Н. Й. З теоретичних засад естетичного виховання учнів 93 засобами мистецтва слова. *Педагогіка і психологія.* 1996. № 3.
16. Путіловська Н. Б. Формування особистості студентів в умовах вільного час. *Зб. наук. пр.* Вип. 20. Т. 1 : *Педагогічні науки* / за заг. ред. В. Д.Будака, О. М. Пехоти. Миколаїв : МДУ, 2008. С. 165.
17. Медвідь Ф. М. Вплив Інституту гуманітарної освіти на формування культури вільного часу студентської молоді. *Формування загальнолюдських ціннісних орієнтацій, соціального і гуманістичного мислення у студентів у поза навчальний час.* Київ, 1993. С. 78.
18. Пріоритетні напрями розвитку освіти і науки у 2006 році. *Освіта України.* 2006. 20 черв. (№ 45/46).
19. Положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах. *Інформаційний вісник вищої освіти.* 2002. № 7. С. 98-100.
20. Сайт Навчально-методичного центру естетичного виховання учнів професійно-технічних навчальних закладів у Рівненській області. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://estet-centr.ml/>
21. Сухомлинська О. В. Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи. *Шлях освіти.* 1996. № 1.

Інтернет-ресурси:

22. Берковський В. Як війна вплинула на культурне дозвілля молодих українців? [Електронний ресурс] <https://life.pravda.com.ua/columns/2023/03/15/253324/>

23. Григоренко Г. Культурний фронт під час війни [Електронний ресурс] <https://voxukraine.org/kulturnyj-front-pid-chas-vijny?fbclid=IwAR1hdUdl9AMuBqKMTAfwu9B86ZeUduJ81hc2ixXglBGaz2Lwl4-aVmI6AX0>

24. Через російську агресію в Україні постраждали 1702 об'єкти культурної інфраструктури / Міністерство культури та інформаційної політики України [Електронний ресурс] <https://mcip.gov.ua/news/cherez-rosijsku-agresiyu-v-ukrayini-postrazhdaly-1702-obyekty-kulturnoyi-infrastruktury/>

25. Гончарова К. У пошуках нових підходів до збереження культурної спадщини: приватно-громадське партнерство. URL: <https://uccs.org.ua/detsentralizatsiia/statti/u-poshukakh-novykh-pidkhodiv-do-zberezhennia-kulturnoi-spadshchyny-pryvatno-hromadske-parterstvo>

26. Десяте загальнонаціональне опитування: ідеологічні маркери війни (27 квітня 2022). [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/desyatyu_obschenacionalnyu_opros_ideologicheskie_markery_v_oyny_27_aprelya_2022.html?fbclid=IwAR0fAm17F_J-U11xUC58d98pKyt9P_z9BdpVT1XUgN2xgu8b4s6DFdnRUTs.

27. Дергачова Г.М. Івент-менеджмент: конспект лекцій; навчальний посібник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 99 с.

28. Гуменна О. Розвиток кластеру креативних індустрій в Україні. URL: <http://ukraine2030.org/uk/blog/view/104-Rozvitok-klasterukreativnih-industrij-v-Ukrayini>.

29. Ефективність реалізації державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: соціологічні індикатори (травень 2023 р.). Результати соціологічного опитування. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/efektyvnist-realizatsii-derzhavnoi-polityky-u-sferi-utverdzhennia-ukrainskoi-natsionalnoi-ta-gromadianskoi-identychnosti-sotsiologichni-indykatory-traven-2023-r>.

30. Єрмоленко А. Відродження України: як розвиватиметься українська культура після війни. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://elle.ua/ludi/novosty/vdrozhennya-ukrani-yak-rozvivatimetsya-ukraska-kultura-pslya-vyni/>.

31. Жилак В. – про професії, які зникнуть до 2030 року та навички, що допоможуть гарно заробляти найближчі 10 років. URL : https://dzerkalo.media/news/vitaliy-jilak---pro-profesii-yaki-zniknut-do-2030-roku-ta-navichki-scho-dopomojut-garno-zaroblyati-nayblijchi-10-rokiv?fbclid=IwAR0uLzUHtVqXwsLTC7OpQLmZ90jCDh_Xc_nnO30G_vIKApjKVnM6U4eYnQ0